

Innst. O. nr. 48

(2004-2005)

**Innstilling til Odelstinget
fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen**

Ot.prp. nr. 79 (2003-2004)

**Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om
universiteter og høyskoler**

Innhold

	Side		Side
1. Innledning	5	7. Ansattes forhold	16
1.1 Sammendrag	5	7.1 Sammendrag	16
1.2 Komiteens merknader	5	7.2 Komiteens merknader	17
2. Bakgrunn - felles lov	5	8. Diverse bestemmelser	19
2.1 Sammendrag	5	8.1 Sammendrag	19
2.2 Komiteens merknader	6	8.2 Komiteens merknader	20
3. Lovens virkeområde og formål - virksomheten ved universiteter og høyskoler	6	9. Private universiteter og høyskoler	22
3.1 Sammendrag	6	9.1 Sammendrag	22
3.2 Komiteens merknader	7	9.2 Komiteens merknader	23
4. Faglige bestemmelser - fullmakter og krav	10	10. Statlige universiteter og høyskoler	24
4.1 Sammendrag	10	10.1 Sammendrag	24
4.2 Komiteens merknader	10	10.2 Komiteens merknader	24
5. Studentenes rettigheter og plikter	13	11. Økonomiske og administrative konsekvenser	26
5.1 Sammendrag	13	11.1 Sammendrag	26
5.2 Komiteens merknader	14	11.2 Komiteens merknader	27
6. Klage	16	12. Forslag fra mindretall	28
6.1 Sammendrag	16	13. Komiteens tilråding	32
6.2 Komiteens merknader	16		

Innst. O. nr. 48

(2004-2005)

Innstilling til Odelstinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Ot.prp. nr. 79 (2003-2004)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om universiteter og høyskoler

Til Odelstinget

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Departementet legger i proposisjonen fram forslag til en felles lov for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner. Lovforslaget gir et felles rammeverk for institusjonenes virksomhet med hensyn til faglige fullmakter, kvalitetssikring av utdannings tilbud og studentenes rettigheter og plikter. Departementet legger til grunn at private institusjoner er faglig likeverdige med de statlige, og foreslår felles lovregulering også av institusjonenes overordnede formål og virksomhet.

Statlige institusjoner foreslås videreført som forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Departementet foreslår endringer i institusjonenes ledelses- og styringsstruktur med sikte på å styrke den øverste ledelsens evne og mulighet til å arbeide strategisk og overordnet.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Høyre, Ine Marie Eriksen, Jan Olav Olsen, Raymond Robertsen og Søren Fredrik Voie, fra Arbeiderpartiet, Vidar Bjørnstad, Eva M. Nielsen og Karita Bekkemellem Orheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Lena Jensen og lederen Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Arne Lyngstad og Elsa Skarbøvik, fra Fremskrittspartiet, Arne Sortevik, fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaen, fra

Venstre, Trine Skei Grande, og representantene Ursula Evje og Jan Simonson, viser til merknadene under de enkelte kapitler nedenfor.

2. BAKGRUNN - FELLES LOV

2.1 Sammendrag

Departementet følger med sitt lovforslag opp Stortingets vedtak om felles lov i forbindelse med behandlingen av Kvalitetsreformen, jf. Innst. S. nr. 337 (2000-2001) og St.meld. nr. 27 (2000-2001). For å sikre implementeringen av Kvalitetsreformen ble det først gjort endringer i gjeldende lover med iverksettelse fra 2002, jf. Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) for lov om universiteter og høyskoler og Ot.prp. nr. 69 (2001-2002) for privathøyskoleloven. Bakgrunn for forslaget til felles lov gir videre Ryssdalutvalgets innstilling NOU 2003:25 Ny lov om universiteter og høyskoler. Utvalget er på vesentlige punkter enig om utformingen av felles lovbestemmelser for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner. Utvalget deler seg imidlertid i et flertall på 7 og et mindretall på 3 i spørsmålet om hvilken organisasjonsform som best kan sikre de statlige institusjonenes uavhengighet.

Departementet mener det er viktig å etablere et helhetlig rammeverk for offentlig godkjent høyere utdanning i Norge. Dette vil legge til rette for større grad av likebehandling av statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner og sikre studentene like rettigheter og plikter. Et felles lovverk muliggjør også en nasjonalt koordinert politikk for både statlige og private institusjoner. Departementet viser til at forslaget om felles lov innebærer en fullstendig og endelig kodifisering av et slikt helhetlig rammeverk. Kvalitetsreformens innhold blir videreført i forslaget.

Departementet peker i proposisjonen på en rekke internasjonale utviklingstrekk som virker gjensidig forsterkende. Konkurransen om studenter, gode lærere og forskere og om forskningsmidler intensiveres. Dette stiller norske universiteter og høyskoler overfor både muligheter og utfordringer som man bare få år tilbake ikke kunne forutse. Departementet legger på denne bakgrunn vekt på å få fram et institusjonelt rammeverk og en organisering og ledelsesstruktur som er robust, og som bidrar til institusjonenes endringskompetanse. Samtidig mener departementet det er viktig å sikre og bevare de grunnleggende akademiske verdier høyere utdanning og forskning bygger på.

Lovforslaget er delt inn i tre hoveddeler: Del I som er felles for statlige og private universiteter og høyskoler, del II som inneholder enkelte særbestemmelser for private universiteter og høyskoler, og del III som inneholder særbestemmelser som skal gjelde for statlige universiteter og høyskoler som forvaltningsorganer under departementets myndighet.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen merker seg at lovforslaget er en oppfølging av Stortingets vedtak under behandlingen av Innst. S. nr. 337 (2000-2001), da dette ble vedtatt:

"Stortinget ber Regjeringa utforme eit framlegg til ei felles lov for statlege og private institusjonar innafor høgare utdanning."

Komiteen mener at et felles lovverk i større grad sikrer likebehandling av offentlige og private institusjoner med hensyn til faglige fullmakter og krav til virksomheten. Komiteen mener også at et felles lovverk vil bidra til å sikre rettighetene og pliktene for studentene. Komiteen vil understreke at utdanning i Norge er et offentlig ansvar, og at hovedtyngden av aktiviteten innenfor høyere utdanning også i fremtiden vil skje innen de offentlige utdanningsinstitusjonene. Komiteen mener i den forbindelse det er viktig at denne utdanningen er tilgjengelig for alle.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen er tilfreds med at det nå etableres et helhetlig rammeverk for offentlig godkjent høyere utdanning i Norge og at det derved legges bedre til rette for likebehandling av statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner.

Disse medlemmer viser til at det derved også oppnås en likebehandling gjennom hele utdanningssystemet; både innenfor grunnutdanning og høyere utdanning.

Disse medlemmer ser også på etablering av et slikt helhetlig rammeverk innenfor høyere utdan-

ning som en viktig del av arbeidet med gjennomføring av Kvalitetsreformen. Disse medlemmer peker på at etter Fremskrittspartiets syn er utarbeidelse av nasjonale mål og rammeverk, oppfølging av dette gjennom rapportering fra institusjonene, etablering av selvstendig tilsyn samt finansiering det offentlige ansvar.

Disse medlemmer viser til at det etter Fremskrittspartiets syn derved ikke er et mål eller en forutsetning at det offentlige skal eie alle/mange utdanningsinstitusjoner og/eller at bare utdanningsinstitusjoner i offentlig eie skal ha offentlig finansiering. Disse medlemmer understreker at private høyere utdanningsinstitusjoner med offentlig godkjenning er en viktig del av det totale tilbudet av høyere utdanning i Norge og derfor skal være en integrert del av dette tilbudet innenfor rammen av offentlig finansiering. Det er etter Fremskrittspartiets mening viktig at rammeverk og finansieringsmodell gjenspeiler dette. Med felles lov er rammeverket på plass og enhetlig behandling sikres på en bedre måte enn tidligere. Innenfor finansiering av offentlig godkjente utdanningsinstitusjoner er det fortsatt omfattende forskjeller mellom offentlige og private institusjoner, og derfor behov for betydelig innsats for å redusere og fjerne slike forskjeller. Disse medlemmer viser til egne merknader om økonomiske og administrative konsekvenser.

Komiteens medlem representanten Evje viser til at høyere utdanning skal være tilgjengelig for alle som tilfredsstillere relevante og forutsigbare opptakskrav til det enkelte studiet eller det enkelte fagkombinasjon. I den anledning forutsettes det at institusjonene utarbeider forslag til nasjonale opptakskrav.

Dette medlem mener også retten til å kunne avlegge eksamen og på den måten oppnå en grad eller fagkombinasjon må være åpen for alle som kan klare å tilfredsstille kravene satt ved en bestått eksamen eller annen kompetansedokumentasjon.

3. LOVENS VIRKEOMRÅDE OG FORMÅLSVIRKSOMHETEN VED UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

3.1 Sammendrag

Departementet foreslår samme formålsparagraf for statlige og private høyere utdanningsinstitusjoner. Departementet ser private institusjoner som en viktig og integrert del av det totale tilbudet av høyere utdanning i Norge. Dette gjør det naturlig å ha lik regulering også når det gjelder institusjonenes overordnede formål og virksomhet. I forslaget til formålsparagraf viderefører departementet i stor grad de kravene som i dag er nedfelt i universitets- og høyskolelo-

ven, men presiserer at siktemålet skal være et høyt internasjonalt nivå.

Departementet understreker at et felles overordnet formål for institusjonene ikke innebærer en innskrenkning i muligheten for å representere et faglig-pedagogisk alternativ, eller et alternativ som er religiøst eller etisk begrunnet. Departementet foreslår å lovfeste at institusjoner under loven har rett til å utforme sitt eget faglige og verdimeslige grunnlag innenfor lovens rammer. Men departementet anfører at dette grunnlaget ikke må være overstyrende i forhold til det vitenskapelige innholdet i undervisningen og forskningen. Den akademiske og kunstneriske frihet foreslås styrket og tydeliggjort. Departementet foreslår å lovfeste et forbud mot direkte pålegg fra en institusjons eier eller overordnet myndighet når det gjelder individuelle ansettelser eller utnevnelser. Private institusjoner kan imidlertid i sine vedtekter f.eks. ha egne bestemmelser om vilkår for ansettelse.

Departementet mener at lovens saklige virkeområde bør angis til å være institusjoner som gir akkrediterte studietilbud eller har akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole. Kunsthøgskolene vil kunne bruke de samme navn som i dag, men foreslås ikke opplistet som en egen kategori i loven. Departementet mener kunsthøgskolene bør kunne vurderes for akkreditering i kategorien vitenskapelig høyskole, og vil utrede endringer i standardene for denne kategorien. Ellers viderefører departementet hjemmelen til å gjøre unntak fra lovens bestemmelser i forbindelse med tidsavgrensede forsøk.

Departementet foreslår at loven som en hovedregel skal gjelde virksomhet ved institusjoner i Norge. Virksomhet som i sin helhet skal foregå i utlandet, faller utenfor lovens virkeområde. Departementet foreslår å avhjelpe eventuelle avgrensingsproblemer når det gjelder lovens stedlige virkeområde, ved å gi Kongen hjemmel til bl.a. å bestemme at loven kan gjelde for virksomhet i utlandet og til å klargjøre forhold knyttet til kvalitetssikring. For øvrig vil utenlandske institusjoner, som norske, bare kunne søke om statstilskudd for studietilbud som er akkreditert av NOKUT og for øvrig fyller lovens krav.

Departementet foreslår å skille mellom lovens formål og de mer konkrete kravene som stilles til hvordan institusjonene innretter sin virksomhet. Slike overordnede krav vil være nye for de private institusjonene. Departementet anfører imidlertid at lovforslaget ikke etablerer noe nytt og utvidet ansvar for de private institusjonene, men presiserer de forventningene som stilles til offentlige akkrediterte og finansierede institusjoner. Sammen med lovens formål angir kravene til institusjonene det overordnede samfunnsoppdraget for universiteter og høyskoler. Departementet foreslår å lovfeste at samtlige høyere ut-

danningsinstitusjoner skal ha et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring, der studentevalueringer inngår.

Departementet foreslår å lovfeste at universiteter og høyskoler har et særlig ansvar for grunnforskning og forskerutdanning innenfor de områder der de tildeler doktorgrad. Opprettelse av nye doktorgrader innebærer dermed at institusjonen samtidig påtar seg et ansvar for grunnforskning, noe som imidlertid ikke gir institusjonene rettskrav på en særlig finansiering på disse fagområdene. Det foreslås en hjemmel i loven til å gi enkelte institusjoner et særlig nasjonalt ansvar for enkelte områder. Departementet ser det som viktig at det nye lovverket ikke legger bindinger på Stortingets og Regjeringens muligheter til å foreta prioriteringer av betydning for den nasjonale strukturen innenfor høyere utdanning og forskning, herunder også ansvar for forskningsbibliotek og museumsvirksomhet. Departementet understreker at dagens universiteter og vitenskapelige høyskoler fortsatt har et nasjonalt ansvar for grunnforskning på sine områder, selv om loven ikke uttrykkelig uttaler at de skal ha det. Departementet foreslår å lovfeste det nasjonale ansvaret dagens fire universiteter har for museumsvirksomhet.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til lovens formålsbestemmelser.

Komiteen er tilfreds med at faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid likestilles med forskning. Komiteen viser også til at de kunstneriske stipendiatprogrammene skal sidestilles med doktorgrad i forhold til faglige fullmakter.

Komiteen viser i denne sammenheng til St.meld. nr. 18 (2001-2002) om høyere kunstutdanning der det bl.a. heter:

"Norges musikkhøgskole, Kunsthøgskolen i Oslo og Kunsthøgskolen i Bergen har som hovedmål å tilby utøvende og skapende kunstutdanninger. Disse kunsthøgskolene skal være de fremste på sine fagområder, og har som målsetting å ivareta hele bredden av utdannings- og utviklingsoppgaver på sine fagfelt, tilsvarende det som er lagt til de vitenskapelige høyskolene."

Under behandlingen våren 2002 av Regjeringens forslag om endringer i universitets- og høyskoleloven sluttet komiteen seg til denne vurderingen, jf. Innst. O. nr. 58 (2001-2002). Komiteen gikk inn for å synliggjøre kunsthøgskolenes nasjonale ansvar på sine fagområder i selve lovteksten gjennom et tillegg til § 2.

Komiteen er enig i at kategorien kunsthøgskoler nå går ut av lovteksten, men forutsetter at dette også innebærer at kunsthøgskolene i Oslo og Bergen snarest mulig blir vurdert i forhold til akkrediterings-

standardene for vitenskapelige høyskoler, og akkreditering for kunstneriske stipendiatprogram tilsvarende doktorgrad. Departementet bør legge til rette for at akkrediteringsprosessen kan gå raskt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det er en omfattende prosess å omdefinere en institusjon fra høyskole til vitenskapelig høyskole/universitet. Både kvalitetssikringssystemer og det faglige nivået skal vurderes av NOKUT før departementet tar endelig avgjørelse. Kunstfagmiljøene er små, og i stor grad er den faglige kompetansen konsentrert i kunsthøgskolene. Disse medlemmer mener derfor at kunsthøgskolen sjøl skal ha fullmakt til å opprette og nedlegge tilbud også på mastergradsnivå som om de var definert som vitenskapelig høyskole.

Akademisk frihet

Komiteen mener det er viktig å lovfeste institusjonenes akademiske frihet i forhold til innholdet i undervisningen og forskningen. Komiteen er også av den oppfatning at institusjonene har tilsvarende friheter når det gjelder ansettelse og utnevnelser innenfor gjeldende lovbestemmelser og øvrig regelverk.

Komiteen viser til at det i dag ikke er lovfestede bestemmelser om akademisk frihet for den enkelte ansatte. Komiteen viser til svarbrev fra departementet datert 21. desember 2004 på spørsmål om en eventuell lovregulering av dette hvor det blant annet heter følgende:

"Det er imidlertid klart at ansatte ved universiteter og høyskoler i dag har individuelle akademiske rettigheter, men det er vanskelig å avgrense tydelig hvor grensene for den enkelte ansattes akademiske frihet faktisk går. Departementet viser i den sammenheng til at det i dag ikke foreligger en entydig eller allmenngyldig definisjon av hva som ligger i begrepet akademisk frihet."

Komiteen merker seg også videre:

"Det er også som prinsipp klart at den enkelte ansatte selv vil ha en akademisk frihet til å velge den vitenskapelige metode som skal benyttes for å besvare en akademisk problemstilling. At den enkelte ansatte har en slik akademisk frihet gir imidlertid ingen automatiske rettigheter i forbindelse med finansiering av den enkeltes forskningsaktiviteter."

Komiteen mener at stor grad av faglig autonomi for den enkelte vitenskapelig ansatte er et viktig premiss for forskningens uavhengighet og legitimitet. Komiteen har merket seg at noen av høringsinstansene etterlyser en lovfesting av den akademiske og kunstneriske friheten for den enkelte vitenskapelig ansatte. Komiteen erkjenner at konsekvensene

av en slik lovfesting må utredes nærmere. Komiteen ber derfor departementet sette i gang arbeidet med å få utredet aktuelle problemstillinger knyttet til behovet og mulighetene for en lovfesting av den akademiske friheten for den enkelte vitenskapelig ansatte og gi en tilbakemelding til Stortinget på egnet måte, f.eks. i forskningsmeldingen.

Komiteen viser til lovforslagets omtale av særlig ansvar for enkelte institusjoner og viser til det offentlige utvalg som er oppnevnt for å utrede universitetsmuseene. Komiteen legger til grunn at når sak om dette legges fram for Stortinget, blir også finansieringen omtalt og avklart i forhold til Kvalitetsreformens finansiering.

Komiteen mener at universiteter og høyskoler som forvaltere og formidlere av kulturarv og ny kunnskap spiller en viktig samfunnsrolle. Det er av stor betydning i et demokrati at denne rollen utøves til fellesskapets beste.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, vil påpeke at selve kunnskapens essens er demokratisk. Den oppstår ved at ny kunnskap bygger på generell kunnskap og ved at kunnskap deles med andre. Dette gjør kunnskaps- og forskningsinstitusjonene til noen av våre viktigste bidragsytere til aktivt demokrati. Flertallet vil derfor understreke hvor viktig det er at disse institusjonene selv er organisert og virker på demokratisk vis. Det innebærer at de må være faglig frie, autonome og opptretter uavhengig av kommersielle interesser.

Flertallet mener at det er behov for å understreke institusjonens egenverdi og rolle som kritisk og utfordrende røst. Framstående kunnskapsnasjoner karakteriseres alle ved uavhengige og autonome institusjoner, som driver langsiktig grunnleggende forskning i stort omfang. Dette er forskning som har som mål å gi oss en bedre forståelse av oss sjøl og verden omkring, og som er drevet fram av forskernes faglige interesser og av kunnskapsbehov i fagmiljøene. Flertallet vil understreke at kunnskap som genereres på denne måten, ofte vil utfordre etablerte sannheter og kreve nye svar. Forskere må sikres rammebetingelser som legger til rette for trygghet til å innta rollen som kritikere til den etablerte kunnskap og til de rådende meninger i samfunnet. Grunnforskning kan bringe samfunnet framover på andre måter enn samtiden hadde tenkt seg. Kunnskap kan ikke bare måles etter kortsiktige eller økonomiske termer. I et lengre perspektiv kan det dreie seg om vår egen sjølførståelse - vår identitet. For å kunne forstå og påvirke samfunnsutviklingen trengs det uavhengige utdannings- og forskningsinstitusjoner. Uavhengige forskningsinstitusjoner er derfor en av bærebjelkene i et levende demokrati.

Flertallet vil understreke at for å møte de ulike utfordringer må vi ha en kunnskapsutvikling på bred front. Det vi i ettertid opplever som det geniale, er ofte det uforutsette og det uventede som slo til. Derfor må vi også ha uavhengige forskningsinstitusjoner med forskningsmiljøer som har rom for det som i samtiden oppfattes som marginalt og underlig.

Flertallet viser til at den mest kritiske faktor for god forskning ved forsknings- og utdanningsinstitusjonene ofte er knapphet på sammenhengende tid. Det er derfor viktig at institusjonene organiserer undervisningsarbeidet slik at forskere får skjermet sin forskningstid. Flertallet viser til tradisjonen ved universitet der om lag 50 pst. av tiden til vitenskapelig ansatte brukes til forskning. Flertallet mener denne ordningen skal fortsette. Flertallet viser til at det ikke er etablert en tilsvarende praksis for høyskolene. Flertallet viser til at all undervisning skal være forskningsbasert. Flertallet mener at også høyskolene må avsette tilstrekkelig med tid for at vitenskapelig ansatte får tid til forskning.

Flertallet viser til at all høyere utdanning skal være forskningsbasert. Alle offentlige høyere utdanningsinstitusjoner har et felles ansvar for grunnforskningen. Flertallet vil understreke at om loven legger et særlig ansvar for grunnforskning til institusjoner som har doktorprogrammer, fratar det ikke øvrige institusjoner for det generelle forskningsansvaret som følger av at undervisningen skal være forskningsbasert.

Flertallet mener at grunnforskning forutsetter faglig og institusjonell frihet, og derfor ikke må gjøres avhengig av markedet og økonomiske interesser. Den viktigste grunnen til det er at grunnforskning innebærer risiko: ingen kan forutsi resultatene. Det er denne uforutsigbarhet, disse potensielle sprang i erkjennelse og viten, som gjør beskyttelse fra markedets kortsiktige nytteorientering så viktig. Flertallet mener derfor at universitetene må ha selvstendighet og at deres grunnfinansiering derfor må være offentlig.

Allmennheten skal sikres åpen og lik adgang til kunnskap og resultater av forskning. Slik er universitetene og deres autonomi en sentral verdi i demokratiet. Flertallet mener at det er særlig grunn til å fremheve at forskning også har en verdi i seg selv, som en kulturaktivitet som kommer hele samfunnet til gode.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er et viktig prinsipp at også det offentlige står som eier av sentrale utdanningsinstitusjoner. Den kunnskap og kultur de formidler er vårt felleseie.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og

Senterpartiet vil understreke at offentlig eie av sentrale utdanningsinstitusjoner er et viktig prinsipp. Institusjonenes samfunnsrolle utøves best i felleseie.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at lovforslaget i § 1-5 (2) understreker at institusjoner underlagt loven har rett til å utforme sitt eget faglige og verdimessige grunnlag innenfor de rammer som er fastsatt i eller i medhold av lov. Flertallet legger til grunn at høyskoler som er basert på eget faglig eller verdimessig grunnlag, skal kunne ivareta et slikt grunnlag med samme faglige rettigheter som andre høyskoler. Flertallet ser også denne presisering som en presisering av den akademiske friheten for slike institusjoner og forutsetter at denne retten og hensynet til denne retten gjelder alle sider ved en slik institusjons virksomhet. Flertallet legger til grunn at akkreditering og tilsyn med institusjonene ivaretar denne frihet og dette mangfold.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen understreker at lovens formålsparagraf vektlegger at universiteter og høyskoler skal tilby høyere utdanning og forsknings- og utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå. Disse medlemmer legger til grunn at finansieringen gjennom modell og innhold sikrer et slikt nivå, og at institusjonene også på eget initiativ måler og avmelder dette.

Disse medlemmer vil understreke at utdanningsinstitusjoner innenfor høyere utdanning skal organiseres og drives på demokratisk vis. Disse medlemmer peker på at nettopp derfor er Fremskrittspartiet også i denne saken opptatt av å sikre utdanningsinstitusjonenes selvstyre gjennom tilknytningsmodell og ledelsesmodell.

For øvrig viser disse medlemmer til forestående behandling av den forskningsmeldingen som Regjeringen har under utarbeidelse.

Disse medlemmer viser til at deler av undervisningen ved norske institusjoner som leder frem til norske grader, kan organiseres i utlandet. Disse medlemmer legger til grunn at kvalitetssikring i regi av NOKUT og institusjonenes ansvar for egen kvalitetssikring også gjelder denne delen av virksomheten.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 1-2 sjette ledd skal lyde:

Loven gjelder også for virksomhet som organiseres utenfor riket og som fører frem til norsk grad ved norsk institusjon i Norge. Loven gjelder ikke for øvrig virksomhet som utføres utenfor riket. Kongen kan

bestemme at slik virksomhet likevel skal omfattes helt eller delvis av lovens bestemmelser."

Disse medlemmer viser til at universiteter og høyskoler gjennom dette nye lovverket får et tydeliggjort ansvar for å "bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid". Etter disse medlemmers syn er dette en del av et nasjonalt ansvar og er derved også et nasjonalt oppdrag, og gir derved ikke universiteter og høyskoler en distriktpolitisk eller regionalpolitisk oppgave knyttet til verdiskaping og næringsutvikling.

Disse medlemmer mener det er viktig at lovens omtale av akademisk og kunstnerisk frihet omfatter utvalget av studenter selv om departementet med hjemmel i lov vil kunne fastsette nærmere de generelle vilkår for opptak av studenter.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 1-5 Akademisk og kunstnerisk frihet, første ledd ny bokstav c) skal lyde:

utvalget av studenter."

Komiteens medlem representanten Evje har merket seg den likestilling som er foretatt mellom forskning på den ene side og kunstnerisk utviklingsarbeid på den annen side. Som en følge av dette må det bli en faktisk likestilling av kunstneriske stipendiatprogram og doktorgrader. En slik likestilling anser dette medlem som uheldig, både i forhold til en troverdig akkreditering av det kunstneriske, men like meget behovet for å opprettholde en høy faglig kvalitet på de øvrige vitenskapelig etterprøvbare grader.

Kunst er et spørsmål om estetikk eller tolkninger og kan ikke på noen måte være gjenstand for en vitenskapelig etterprøving, slik dette medlem ser det. I den sammenheng bør det vurderes om design og markedsføring/reklame bør behandles på samme måte.

Når det gjelder akkreditering av kunst, vil dette være problematisk da en kunstgodkjenning raskt vil kunne medføre ensretting av kunsten for å møte de forventede kriterier. Dette kan neppe være en fordel for et fritt, utviklende og utfordrende kunstmiljø i fremtiden.

4. FAGLIGE BESTEMMELSER - FULLMAKTER OG KRAV

4.1 Sammendrag

Departementet foreslår å videreføre dagens system med kvalitetssikring gjennom Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Forslagene til

faglige bestemmelser med hensyn til akkreditering, grader, opptak, eksamen mv. viderefører i hovedsak bestemmelsene i universitets- og høyskoleloven. Departementet foreslår at universitetene fortsatt skal ha faglige fullmakter til å opprette studietilbud på alle nivåer, uten å måtte søke departementet og NOKUT om godkjenning eller akkreditering. Dette innebærer en formell likestilling av fullmaktene ved statlige og eventuelle private universiteter. Departementet understreker i den forbindelse NOKUTs rolle i forhold til institusjonenes kvalitetssikring.

Departementet åpner videre for at kunsthøyskolene kan få de samme faglige fullmaktene på mastergradsnivå som institusjoner med doktorgradsutdanning, men forutsetter at NOKUT i så tilfelle foretar en faglig vurdering (akkreditering) av stipendprogrammene.

Departementet foreslår under studentopptak en ny lovregulering av institusjonenes ansvar for formidlingsagenters virksomhet og for informasjonen til utenlandske studenter. Departementet vil foreta en bredere gjennomgang av behovet for regulering av denne typen virksomhet for hele utdanningsfeltet. I denne omgang foreslås å lovfeste at en høyere utdanningsinstitusjon som har benyttet slike tjenester, skal ha et overordnet ansvar for den informasjonen som gis til utenlandske studenter, og for å være informert om hvordan studentene er rekruttert.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at det er Kongen som på grunnlag av en faglig vurdering fra NOKUT kan akkreditere institusjonene i kategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole. Komiteen vil understreke at NOKUT spiller en viktig rolle når det gjelder akkreditering og evaluering av kvaliteten på høyere utdanning. Komiteen vil understreke at akkrediteringen skal være basert på klare faglige kriterier, men at departementet må ha en regulerende funksjon gjennom fastsetting av de overordnede standarder som legges til grunn for den faglige akkrediteringen.

Komiteens flertall, alle unntatt representanten Evje, støtter departementet i at fastsetting av den nasjonale gradsstrukturen er et så viktig anliggende at dette formelt skal ligge til Kongen/departementet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, støtter forslaget om at samtlige nye mastergrads- og doktorgradsstudier som akkrediteres av NOKUT, må godkjennes av departementet. I tråd med dette mener dette flertallet at det også fort-

satt bør være departementet som kan trekke en institusjons faglige fullmakter tilbake.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen er tilfreds med at bestemmelser om NOKUT er gitt et eget kapittel i lovforslaget. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet lenge har arbeidet for etablering av uavhengige godkjennings- og tilsynsorgan innenfor utdanningssystemet. Etter Fremskrittspartiets oppfatning er et slikt organ en viktig forutsetning for enhetlig og lik behandling av alle institusjoner og for kvalitetssikringen av høyere utdanning.

Disse medlemmer minner om at høyere utdanning i Norge gjennom Kvalitetsreformen innrettes mot internasjonalt samarbeid og utveksling på alle plan. Det blir derfor viktigere enn tidligere at også akkreditering og evaluering skjer på grunnlag av de standarder som legges til grunn ved tilsvarende utdanninger ved ledende institusjoner internasjonalt.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 2-1 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Ved akkreditering og evaluering skal standard fra ledende internasjonale institusjoner legges til grunn."

Disse medlemmer er tilfreds med at NOKUTs rolle er tydelig fremvist også i lovforslagets kapittel 3 om bl.a. akkreditering.

Disse medlemmer mener akkrediteringsorganets uavhengige stilling bør gjøres tydeligere i lovforslaget og fremmer derfor følgende forslag:

"§ 3-2 første ledd skal lyde:

Kongen bestemmer hvilke grader og yrkesutdanninger en institusjon kan gi, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til etter faglig vurdering fra NOKUT. Departementet kan gi forskrift om et nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner og mål for grader og yrkesutdanninger. NOKUT kan gi retningslinjer om institusjonenes adgang til å gi grader og yrkesutdanninger i samarbeid med andre institusjoner, og om krav til høyere grad og om omfang av selvstendig arbeid i høyere grad."

"§ 3-3 andre ledd skal lyde:

Institusjoner som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller høyskole, har fullmakt til selv å bestemme hvilke fag og emner institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 3-2. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad eller tilsvarende, bestemmer de selv hvilke fag og emner

institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 3-2. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad, fastsetter NOKUT slike bestemmelser."

Disse medlemmer understreker at uavhengigheten for slike organ er viktig, og mener derfor at også myndighet til tilbaketrekning av de faglige fullmaktene i lovforslagets § 3-3 første og andre ledd skal ligge hos tilsynsorganet. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 3-3 fjerde ledd skal lyde:

Fullmakter etter første og annet ledd kan trekkes tilbake av NOKUT dersom institusjonene ikke har et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring."

Disse medlemmer viser til at departementet etter lovforslagets § 3-4 (5) kan gi forskrifter om saksbehandling og klageadgang for annet og tredje ledd. Disse medlemmer legger til grunn at departementet oppnevner uavhengig ankenemnd for behandling av klager og vedtak knyttet til godskriving og godkjenning av annen utdanning. Disse medlemmer legger videre til grunn at forskrift om saksbehandling utarbeides av NOKUT, og fremmer derfor følgende forslag:

"§ 3-4 femte ledd skal lyde:

NOKUT gir forskrift om godskriving etter første ledd, og om saksbehandling og klageadgang etter annet og tredje ledd."

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets forslag om å utvide lovforslagets § 1-5 om akademisk og kunstnerisk frihet til også å gjelde utvalget av studenter. I tråd med dette mener disse medlemmer at lovforslagets bestemmelser om krav til opptak bør baseres på både en understrekning av NOKUTs uavhengige rolle og institusjonenes egen frihet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 3-6 skal lyde:

- 1) Grunnlaget for opptak til høyere utdanning (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring eller tilsvarende videregående opplæring fra annet land.
- 2) Høyere utdanningsinstitusjoner kan selv regulere adgangen til de enkelte studier. En student som er opptatt ved en institusjon på grunnlag av generell studiekompetanse, har rett til adgang til åpne studier ved institusjoner under loven på de vilkår som gjelder for disse studier.

- 3) Høyere utdanningsinstitusjoner kan fastsette spesielle opptakskrav til enkelte studier når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig.
- 4) Høyere utdanningsinstitusjoner kan gjøre unntak fra opptakskravet i første ledd for søkere som i opptaksåret er over 25 år og som på grunnlag av realkompetanse dokumenterer de nødvendige kvalifikasjoner for vedkommende studium.
- 5) Høyere utdanningsinstitusjoner skal ha eget opptak til høyere grads studier. Institusjonene kan fastsette særlige faglige minstekrav for slikt opptak.
- 6) Vedkommende institusjon avgjør i hvert tilfelle om opptakskravet er oppfylt. Avgjørelsen er enkeltvedtak.
- 7) NOKUT kan gi forskrift om opptak til høyere utdanning. Forskriften kan inneholde nærmere krav til generell studiekompetanse, unntak fra krav om generell studiekompetanse, rangering av søkere, klagebehandling og utveksling av informasjon om søknader og søkere.
- 8) Departementet kan gi pålegg om obligatorisk deltakelse for høyere utdanningsinstitusjoner i nasjonal samordning."

Komiteens medlem representanten Evje viser til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 58 (2001-2002), jf. Ot.prp. nr. 40 (2001-2002), hvor NOKUTs uavhengige stilling blir omtalt. Det vil være meget uheldig etter dette medlems oppfatning dersom NOKUT skal akkreditere og godkjenne, men ikke har det overordnede ansvar og de fullmakter som er nødvendig for å ha både nasjonal og internasjonal kompetanse og legitimitet.

Komiteen mener at internasjonalt samarbeid mellom institusjonene er et viktig virkemiddel for å sikre økt kvalitet i utdanningen. Komiteen vil understreke våre forpliktelser gjennom Bologna-prosessen til å fjerne lovmessige hindringer for etablering av fellesgrader, samt til aktivt å støtte utviklingen og kvalitetssikringen av slike grader. Samtidig mener komiteen det er avgjørende at sentrale myndigheter ikke sier fra seg fullmakter til å kunne sørge for at den nasjonale utviklingen går i ønsket retning.

Komiteen støtter departementet i at universitetene fortsatt skal ha faglige fullmakter til å opprette studietilbud på alle nivåer, uten å måtte søke departementet eller NOKUT om godkjenning eller akkreditering, og at det ikke skal skilles mellom gamle og nye universiteter. NOKUT kan være en viktig bidragsyter til faglig utvikling, og komiteen oppfordrer derfor universitetene til å være i dialog med NOKUT ved etablering av nye studietilbud. Komiteen vil understreke at det ikke må fastsettes formelle

krav til en dialog mellom universitetene og NOKUT som kan undergrave de faglige fullmaktene.

Komiteens flertall, alle unntatt representanten Evje, mener det er en fordel at alle statlige og private universiteter og høyskoler deltar i Samordna opptak. Felles deltakelse i den nasjonale opptaksmodellen vil kunne virke positivt på flere områder; felles søknadsskjema, mulighet for nettsøknad, felles tilbudsutsendelse med mer. For myndighetene vil det være særlig viktig fordi det vil gi en bedre oversikt over opptaket og dermed kunne være med på å bedre utdanningskapasiteten i høyere utdanning. For studentene vil det være viktig med tanke på bedre tilgang til utdanning. Flertallet har merket seg at enkelte institusjoner har et fortsatt ønske om å stå utenfor den nasjonale opptaksmodellen. Spørsmålet om deltakelse må avklares i dialog mellom departementet og den enkelte institusjon.

Komiteens medlem representanten Evje har merket seg ønsket om at alle høyere utdanningsinstitusjoner deltar i Samordna opptak. Dette medlem deler ikke flertallets syn, men anser at ansvarlige, akkrediterte institusjoner velger den modellen som den enkelte finner mest hensiktsmessig ut fra egne vurderinger både i forhold til det nasjonale og det internasjonale samarbeid institusjonen deltar i.

Likevel finner dette medlem det viktig at opptakskriteriene ved institusjonene er forutsigbare for studentene, slik at utdanningsløpet frem til opptak kan gjøres på en rasjonell og hensiktsmessig måte.

NOKUTs styre

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Venstre og representanten Simonsen, viser til at NOKUTs styre i dag består av syv personer. Styret er oppnevnt med bakgrunn i faglige kvalifikasjoner. Flertallet viser til at styrets primære oppgave er å være et faglig beslutningsorgan for saker vedrørende akkreditering og evaluering av universiteter og høyskoler. Også andre saker av mer administrativ art er gjenstand for behandling i styret. Flertallet er kjent med at én ansatterepresentant har hatt observatørstatus i styret i NOKUT siden 1. januar 2005. På tross av at styrets protokoller er offentlige og at styret i stor utstrekning har delegert administrative oppgaver til daglig leder, mener flertallet det er ønskelig med en ansatterepresentant i styret med stemmerett i saker som angår arbeidssituasjonen til ansatte i NOKUT. Slik representasjon gir de ansatte innflytelse på den delen av institusjonens virksomhet som er av betydning for egen arbeidsplass. Flertallet foreslår på denne bakgrunn å lovhjemle at ett av styremedlemmene

skal være representant for de ansatte med stemmerett i saker som angår ansattes arbeidssituasjon. Flertallet foreslår samtidig å utvide antallet medlemmer i styret til åtte, jf. forslag til vedtak § 2-2 (2).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at NOKUTs styre i dag består av syv personer. Styret er oppnevnt med bakgrunn i faglige kvalifikasjoner. Disse medlemmer er kjent med at styret i første rekke er et faglig beslutningsorgan for saker vedr. akkreditering og evaluering av universiteter og høyskoler, men at andre saker av mer intern karakter også er gjenstand for behandling i styret. Disse medlemmer er kjent med at én ansatterepresentant har hatt observatørstatus i styret i NOKUT siden 1. januar 2005. På tross av at styrets protokoller er offentlige og at styret i stor utstrekning har delegert administrative oppgaver til daglig leder, mener disse medlemmer det er naturlig med representasjon fra virksomhetens ansatte i styret, som fullverdig medlem. Slik representasjon gir de ansatte innflytelse på den delen av institusjonens virksomhet som er av betydning for egen arbeidsplass. Disse medlemmer foreslår på denne bakgrunn at det lovhjemles at ett av styremedlemmene skal være representant for de ansatte, og at antallet styremedlemmer utvides til ni.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 2-2 annet ledd skal lyde:

(2) Styret oppnevnes av Kongen og består av ni medlemmer. Ett medlem skal være student og ett medlem skal oppnevnes blant NOKUTs ansatte. Det skal oppnevnes varamedlemmer, herunder personlige varamedlemmer for de ansatte og studentenes medlemmer. Departementet oppnevner styrets leder."

Komiteens medlem representanten Evje fremmer følgende forslag:

"§ 2-2 annet ledd skal lyde:

Institusjonen fremmer forslag til eksterne medlemmer av styret. Styrets leder velges av og blant de oppnevnte medlemmer. Styret oppnevnes av Kongen."

Eksamen mv.

Komiteen understreker at det er viktig at sensur foreligger innenfor rimelig tid. Når lovforslaget åpner adgang til å bruke lengre tid enn tre uker, er det viktig å legge inn sikringstiltak. Komiteen mener årsak til forlengelse av fristen skal begrunnes skriftlig.

Komiteen understreker at studentenes kunnskaper og ferdigheter må bli prøvet og vurdert på en faglig betryggende måte. Etter komiteens syn bør derfor skriftlig eksamen så langt som mulig gis en anonym vurdering. Komiteen legger til grunn at vurderingsordningen blir hyppig evaluert av institusjonene selv med ekstern bistand.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen peker også på at upartisk vurdering bør sikres på en særlig måte ved muntlig eksamen og fremmer derfor følgende forslag:

"§ 3-9 annet ledd, nytt siste punktum:

Ved muntlige eksamener skal det være ekstern sensor."

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen viser for øvrig til sine merknader og forslag om egenbetaling. I tråd med dette fremmes følgende forslag:

"§ 3-8 annet ledd skal lyde:

Forelesninger er som hovedregel offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, eller det foreligger andre spesielle grunner, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter."

Komiteens medlem representanten Evje fremmer følgende forslag:

"§ 3-8 annet ledd skal lyde:

Forelesninger er offentlige."

5. STUDENTENES RETTIGHETER OG PLIKTER

5.1 Sammendrag

Departementet foreslår i hovedsak å videreføre lovbestemmelsene i universitets- og høyskoleloven og til dels privathøyskoleloven når det gjelder oppretting og tilrettelegging for studentorganer ved hver avdeling eller grunnenhet, studentenes representasjon med minst 20 pst. av medlemmene i beslutningsorganer, at en utdanningsplan skal utarbeides mellom institusjonen og den enkelte student, samt bestemmelser om studentenes taushetsplikt, annullering av eksamen, bortvisning og utestengning.

Departementet foreslår å videreføre universitets- og høyskolelovens bestemmelser om læringsmiljø. Dette innebærer at de private institusjonene må opprette eget læringsmiljøutvalg og presiserer deres ansvar for å tilrettelegge for studenter med særskilte be-

hov. Forslaget innebærer også at Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at de private institusjonene overholder sitt ansvar for studentenes læringsmiljø, tilsvarende det ansvaret tilsynet fikk overfor statlige institusjoner i 2003.

Departementet mener ellers det er behov for en grundigere vurdering før man tar stilling til Ryssdalsutvalgets forslag om å åpne for å dispensere fra kravet om studentsamskipnadstilknytning for statlige institusjoner. Departementet ønsker å se spørsmålet i sammenheng med en bredere gjennomgang av loven om studentsamskipnader, og av hvordan studentvelferden ivaretas og er organisert i dag. Gjennomgangen må også omfatte forholdet til konkurranseregulering i EØS-avtalen. Departementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om ordningen med studentsamskipnader.

Departementet foreslår å innføre en lovfestet rett til fødselspermisjon for studenter og rett til å gjenoppta studiene på tilsvarende nivå som før permisjonen.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at studentenes medbestemmelse over egen lærings situasjon er viktig for å fremme kvaliteten på undervisningen.

Komiteen mener det er viktig at det legges til rette for et velfungerende studentdemokrati. Komiteen er derfor enig i at det gis en rett til å etablere og å få tilrettelegging for studentorgan ved institusjonene, og legger til grunn at dette også må omfatte økonomisk støtte og kontorlokaler.

Komiteen er tilfreds med at studentenes rett til fødselspermisjon lovfestes og at permisjon ved adopsjon og fødsel blir likestilt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, mener at et godt velferdstilbud er viktig for den totale studiesituasjonen. Flertallet slutter seg derfor til at det ikke åpnes for å gi de statlige institusjoner dispensasjon fra kravet om tilknytning til studentsamskipnad. Flertallet registrerer at departementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om ordningen med studentsamskipnader.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen understreker at et godt læringsmiljø for studentene er viktig for å sikre god rekruttering og gode resultater. Disse medlemmer har merket seg at lovforslaget sikrer detaljering av hva som inngår i kravene til læringsmiljøet og oppstiller krav om læringsmiljøutvalg ved alle institusjoner, og støtter dette.

Disse medlemmer har merket seg at lovforslaget ikke gjennom lovteksten viderefører private institusjoner valgfrihet vedrørende tilknytning til studentsamskipnad, men at videreføring er omtalt og bekræftet i departementets vurdering. Disse medlemmer mener det er viktig å synliggjøre denne valgfriheten også i felles lov, og fremmer følgende forslag:

"§ 4-3 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Dersom institusjonen ikke er knyttet til en studentsamskipnad, har styret ansvar som nevnt i annet punktum alene."

Disse medlemmer har videre merket seg departementets opplysninger om at det igangsettes et arbeid med en gjennomgang av studentsamskipnadsloven og at egen sak om dette vil bli lagt frem for Stortinget. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ønsker ordningen avvirket slik at universiteter og høyskoler innenfor rammen av selvstyrte enheter selv kan velge de operative løsninger som institusjonen best mener ivaretar ansvaret for studentvelferd og læringsmiljø. Disse medlemmer understreker at Fremskrittspartiet har full tillit til at institusjonene selv vil være svært opptatt av å utvikle gode velferdstilbud for studentene. Disse medlemmer understreker videre at det offentliges oppgave bør være rammeverk gjennom lovgivning og tilsyn samt gode finansieringsordninger knyttet til studentvelferd. Disse medlemmer mener derfor at en tvangsordning med en bestemt organisering av eget organ som tar seg av studentvelferd og som er hjemlet i egen lov, kan avvikes. Fremskrittspartiet vil avvente bebudet sak og viser til at forslag fremmet om valgfri tilknytning for alle institusjoner er en god begynnelse på avvikling av ordningen, alternativt å innarbeide ytterligere bestemmelser om rammer for studentvelferd i den felles lov for universiteter og høyskoler.

Funksjonshemmede

Komiteen vil understreke betydningen av å legge til rette for studenter med ulike former for funksjonshemninger i studier ved universiteter og høyskoler. Funksjonshemmede studenter møter spesielle hindringer både ved opptak og på grunn av manglende pedagogisk og fysisk tilrettelegging under studiene. Komiteen ber derfor departementet påse at lærestedene ikke diskriminerer funksjonshemmede ved opptak til studier, gjennom tilrettelegging under studiene og ved eksamen.

Komiteen viser til følgende anmodningsvedtak nr. 319 i St.meld. nr. 4 (2002-2004):

"Stortinget ber Regjeringa fremme forslag som sikrer at kvalitetsreformen i høyere utdanning sikrer kvalitet og lik tilgjengelighet også for studenter med nedsatt funksjonsevne."

Komiteen viser til at Regjeringen i november 2004 la fram en handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. Dette er en plan for universell utforming innenfor alle viktige samfunnsområder. Ett av prinsippene som legges til grunn i planen, er sektoransvaret.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet forutsetter at departementet følger opp prinsippene i handlingsplanen med veiledende retningslinjer og at funksjonshemmedes organisasjon må delta i denne prosessen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, viser til ordningen med gjensidig forpliktende utdanningsplaner mellom utdanningsinstitusjon og student, og vil i den sammenheng understreke at utdanningsplanen må fungere som et virkemiddel for å sikre funksjonshemmede studenter tilgjengelighet og nødvendig tilrettelegging i tilknytning til undervisning og eksamen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at funksjonshemmede møter hindringer på svært mange områder i samfunnet. Ulike barrierer hindrer dem fra å delta på en rekke arenaer, og funksjonshemmede har generelt både lavere utdanning og yrkesdeltakelse enn befolkningen for øvrig. Å tilrettelegge utdanningsinstitusjonene slik at de er universelt utformet er derfor, etter disse medlemmers oppfatning, en forutsetning for å motvirke diskriminering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti mener at den enkelte høyskole og det enkelte universitet skal forplikte seg til å være fullt tilgjengelig for funksjonshemmede. Disse medlemmer viser til NOU 2001:22, samt Innst. S. nr. 161 (2003-2004).

Disse medlemmer mener at betegnelsen "så langt det er mulig og rimelig" strykes i § 4-3 (2) og (5). Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 4-3 annet ledd annet punktum skal lyde:

I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det sørges for

- a) at lokaler, adkomstveier, trapper mv. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.
- b) at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklime og luftkvalitet.
- c) at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.
- d) at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås.
- e) at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.
- f) at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse.
- g) at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen.
- h) at læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn.
- i) at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

§ 4-3 femte ledd første punktum skal lyde:

Institusjonen skal legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov."

Komiteens medlem representanten Evje mener at gjensidige forpliktende utdanningsplaner kan være fordelaktige, spesielt i forhold til studenter med funksjonshemming eller studenter med andre særskilte behov. Slike planer må ikke benyttes på en slik måte at bruken av planer stenger for privatistenes muligheter til likeverdig utdanning.

Skikkethetsvurdering

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, merker seg at skikkethetsvurdering i dag bare er vurdert nødvendig for lærerutdanningen.

Flertallet mener at spørsmålet knyttet til skikkethetsvurdering er omfattende. Flertallet har i forbindelse med dette lovforslaget ikke grunnlag for å vurdere om det er andre utdanninger der en skikkethetsvurdering bør foreligge, og mener at dette må behandles særskilt for hver enkelt utdanning.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen har merket seg at bestemmelsene om skikkethetsvurdering er videreført, og at det foreløpig bare er vurdert nødvendig for lærerutdanning. Disse medlemmer mener skikkethetsvurdering kan være aktuelt for flere utdanninger, og ønsker at departementet skal foreta en nærmere vurdering av dette spørsmålet. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen på egnet måte komme tilbake med vurdering av bruk av skikkethetsvurdering innenfor høyere utdanning."

6. KLAGE

6.1 Sammendrag

Departementet foreslår å lovfeste et pålegg til alle universiteter og høyskoler om å ha en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og andre klagesaker som gjelder studentene. Klagenemnda skal, også ved private institusjoner, ha fem medlemmer, hvorav to studentrepresentanter. Enkelte mindre institusjoner vil kunne opprette klagenemnder i fellesskap ut fra ressurs hensyn.

Den felles klagenemnda for den nasjonale opp-taksmodellen videreføres i forslaget ut fra de positive erfaringene med og mulighetene for likebehandling dette gir. Departementet foreslår en hjemmel i loven som gjør det mulig å opprette en eller flere nasjonale klagenemnder. I stedet for påklaging til departementet foreslås en sentral klagenemnd som kan behandle klager over enkeltvedtak som angår studentene.

Departementet foreslår å videreføre gjeldende bestemmelser eller praksis når det gjelder rett til å klage over formelle feil ved eksamen og klage over karakterfastsetting med rett til begrunnelse.

6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til departementets lovforslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og representanten Simonsen fremmer følgende forslag:

"§ 5-3 andre ledd skal lyde:

Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg. Begrunnelsen gis skriftlig dersom kandidaten krever det."

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen vil spesielt peke på at klage over karakterfastsettelse med rett til begrunnelse er viktig for å sikre studentenes rettssikkerhet. Disse medlemmer peker på at bestemmelsene i § 5-3 (1) kan gjøres enklere, og at

bestemmelsene i § 5-3 bør endres for å forsterke klagers rett mht. begrunnelse.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 5-3 første ledd siste punktum skal lyde:

Ved annen bedømmelse må krav om bedømmelse fremsettes innen tre uker fra karakteren ble kunn-gjort."

7. ANSATTES FORHOLD

7.1 Sammendrag

Departementet foreslår felles bestemmelser om ansettelse i undervisnings- og forskerstilling ved private og statlige institusjoner ved å videreføre reglene i universitets- og høyskoleloven. Dette vil gi like rammebetingelser, sikre virksomhetene samme mulighet for fleksibilitet og omstilling og kunne bidra til større mobilitet mellom offentlig og privat sektor. Forskriften til tjenestemannsloven § 2 om tilsetning i undervisnings- og forskningsstilling uten forutgående kunnngjøring foreslås inntatt i loven. Departementet gjør ingen endringer i forhold til de reglene om utlysning og tilsetning som nå er nedfelt i arbeidsmiljø-loven § 54 D.

Departementet finner det rimelig at private institusjoner får opprettholde dagens valgfrihet mellom fast tilsetning for rektor og tilsetning på åremål. Ved statlige institusjoner kan rektor ikke ha fast tilsetning. Ved bruk av åremål bør åremålsperioden for private som for statlige institusjoner være fire år og begrenses til en sammenhengende periode på åtte år slik som i dag. En ny hjemmel er lagt inn i loven til å ansette også eventuell prorektor på åremål.

Departementet foreslår å videreføre åremålsbestemmelsene i universitets- og høyskoleloven for leder av avdeling og grunnenhet (fire år og maksimalt tolv år). Departementet mener det fortsatt er behov for at institusjonene kan foreta åremålstilsetning i undervisnings- og forskerstilling tilknyttet prosjekt. For å bringe bestemmelsen i samsvar med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, foreslås åremålsperioden begrenset til en periode på fire til seks år, med en maksimumsgrense på tolv år.

Departementet foreslår å oppheve bestemmelsen om utlysning av stillinger bare for det underrepresenterte kjønn, på bakgrunn av avgjørelse i EFTA-domstolen. Institusjonenes ansvar for likestilling mellom kjønnene lovfestes i tråd med likestillingsloven. Lovforslaget presiserer at dette arbeidet gjelder samtlige kategorier av stillinger ved institusjonen. Vern av titler på undervisnings- og forskerstillinger videreføres med en mindre justering.

7.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Venstre og representantene Evje og Simonsen, merker seg at reglene om utlysning og ansettelse i universitets- og høyskoleloven videreføres, og at bestemmelser i tjenestemannsloven og forskrift vedrørende ansettelse, åremål og midlertidig tilsetning inntas i ny felles lov for å sikre likebehandling av offentlige og private institusjoner.

Flertallet merker seg at bestemmelsen om og muligheten for midlertidig ansettelse i inntil 12 år for deltakelse i prosjekt videreføres fra gjeldende universitets- og høyskolelov som ble vedtatt i 2002, og utvides til nå også å gjelde private høyskoler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at en med hensyn til bestemmelser om ansattes stillingsvern og utvidet bruk av midlertidig tilsetning og åremål burde ha avventet en helhetlig gjennomgang i forbindelse med oppfølgingen av Arbeidslivslovutvalget. Disse medlemmer viser til at Regjeringen selv påpeker at den i denne sammenheng vil vurdere det samlede regelverk ved universiteter og høyskoler.

Disse medlemmer går på denne bakgrunn imot at bestemmelser fra tjenestemannsloven/forskrifter på dette området inkluderes i ny felles lov om universiteter og høyskoler.

Disse medlemmer vil også gå imot forslaget om at tilsetning på åremål kan skje i undervisnings- og forskerstillinger når tjenestemannen skal delta i prosjekt, og at varigheten på en midlertidig stilling kan være fra fire til tolv år.

Disse medlemmer kan ikke se at det er særskilte forhold som gjør at universiteter og høyskoler skal ha større tilgang til midlertidige ansettelser enn andre sektorer.

Disse medlemmer mener at hensynet til fleksibilitet for institusjonene ikke kan forsvare et svekket stillingsvern for tilsatte i denne sektoren.

Disse medlemmer viser til at det allerede er et stort antall midlertidige stillinger i universiteter og høyskoler, og at utvidet bruk av dette vil virke negativt i et rekrutteringsperspektiv.

Disse medlemmer mener at reglene i tjenestemannsloven om midlertidig tilsetning og de nærmere reglene om åremålstilsetning i forskriftene til tjenestemannsloven (administrative/faglige lederstillinger og utdanningsstillinger) gir institusjonene tilstrekkelig mulighet for midlertidig tilsetning.

Disse medlemmer viser til at et flertall bestående av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet støtter innlemmelse av utvidede muligheter for åre-

mål og midlertidige ansettelser i den nye universitets- og høyskoleloven. Disse medlemmer støtter på denne bakgrunn subsidiært forslag om en fornyet gjennomgang av universitets- og høyskoleloven etter stortingsbehandlingen av ny arbeidslivslov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og representanten Simonsen, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, etter at lovforslag på grunnlag av Arbeidslivslovutvalgets utredning (NOU 2004:5) er stortingsbehandlet, legge fram sak med vurdering av behovet for egne bestemmelser i lov om universiteter og høyskoler om bruk av åremål og midlertidige ansettelser."

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen har merket seg at lovforslaget i § 6-1 viser til to andre lover som regulerer ansettelser samt særbestemmelser i lovforslaget om det samme. Disse medlemmer viser også til at det pågår arbeid med bakgrunn i NOU 2004:5 Arbeidslivslovutvalget, og at forslag til ny arbeidslivslov og embets- og tjenestemannslov er varslet behandlet i løpet av våren 2005. Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets merknader i Innst. O. nr. 58 (2001-2002) om Ot.prp. nr. 40 (2001-2002) om universiteter og høyskoler:

"Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen vil peke på at en utvidelse av virkeområde for åremålstillinger slik som Regjeringen legger frem i forslag til ny § 30 nr. 2, med ansettelse på åremål for perioder fra 4-6 år med maksimal ramme inntil 12 år, i realiteten åpner for en samlet midlertidig ansettelsesperiode for inntil 19 år. Etter disse medlemmers oppfatning må bestemmelsen i § 30 nr. 2 sees i sammenheng med aktiviteten og tilsetningsreglene i randonevirksomheten i universitets- og høyskolesektoren. Disse medlemmer er kjent med at Arbeidslivslovutvalget som nå er i arbeid, blant annet skal vurdere kriterier for midlertidig tilsetning og stillingsvern for disse virksomhetene. Disse medlemmer er for adgang til åremålstilsetning knyttet til prosjekt. Men disse medlemmer forutsetter at spørsmålet om åremålsperioder og lengden på disse kommer opp til ny behandling når Arbeidslivslovutvalget har lagt frem sine konklusjoner."

Disse medlemmer ser både behovet for og nytten av ansettelser på åremål både for lederstillinger og stillinger knyttet til prosjektarbeid. Dette må imidlertid avveies mot behovet for å gi arbeidstakere i sektoren avklarte og stabile ansettelsesvilkår og mot rekrutteringshensyn i sektoren.

Komiteen mener det er et mål å forhindre alle former for diskriminering i arbeidslivet.

Komiteen merker seg at gjeldende regler om utlysning og ansettelse nedfelt i § 54D i arbeidsmiljøloven videreføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og representanten Simonsen, peker på at det bør være felles vurderingskriterier for den faglige kompetansen innenfor hele sektoren, likevel slik at ansettelsesfrihet for den enkelte institusjon skal gjelde. Flertallet viser til lovforslagets bestemmelser i § 1-5 om akademisk og kunstnerisk frihet som omtaler institusjoners rett til å utforme sitt eget faglige og verdimessige grunnlag. Flertallet understreker at en slik frihet også må ses i sammenheng med tilsvarende rettigheter knyttet til ansettelse. Flertallet understreker at for private høyskoler vil arbeidsmiljøloven § 54D gjelde for ansettelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti minner i den forbindelse om mindretallsforslaget i forbindelse med behandlingen av Innst. O. nr. 52 (2003-2004), der det ble foreslått:

"Arbeidsgiveren må ikke i utlysningen etter nye arbeidstakere eller på annen måte kreve at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til politiske, religiøse eller kulturelle spørsmål, eller om de er medlemmer av lønntakerorganisasjoner. Tilsvarende forbud skal gjelde opplysninger om søkerens seksuelle orientering eller samlivsform. Arbeidsgiveren må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte. Disse bestemmelser gjelder ikke dersom slike opplysninger er begrunnet i unntaket fra forbudet mot forskjellsbehandling i § 54D nr. 1. I tilfelle slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysningen av stillingen."

Disse medlemmer vil uttrykke bekymring for at enkelte institusjoner har egne vilkår for ansettelse, som kan føre til at personer blir forbigått ved ansettelse ut fra etnisk/religiøst verdigrunnlag eller seksuell legning. Disse medlemmer mener at en slik form for diskriminering er uakseptabel og må forhindres.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen fremmer følgende forslag:

"§ 6-3 andre ledd skal lyde:

Ansettelsesorganet utlyser selv undervisnings- og forskerstillinger.

§ 6-3 tredje ledd skal lyde:

Ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger skjer på grunnlag av innstilling. Innstilling skjer ut fra sakkyndig bedømmelse etter den stillingsbeskrivelse som er gitt i utlysning og betenkning. Ansettelsesorganet kan avgjøre at det i tillegg skal gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver. Ansettelsesorganet kan i særskilte tilfeller bestemme at kravet om sakkyndig bedømmelse kan fravikes for undervisnings- og forskerstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger. I stillinger hvor det stilles krav om pedagogiske kvalifikasjoner, skal det foretas en særskilt vurdering av om søkerne oppfyller disse. Styret gir nærmere regler om bedømmelsen, jf. likevel sjette ledd."

Disse medlemmer har merket seg lovforslagets bestemmelser om at departementet kan gi forskrift om fremgangsmåte og kriterier for ansettelse eller opprykk i undervisnings- og forskerstillinger. Disse medlemmer mener at en slik bestemmelse virker byråkratiserende, og vil i stedet at institusjonene omfattet av loven skal kunne styre disse forhold selv innenfor rammen av gjeldende lovverk for øvrig, gjeldende avtaler med ansatte og ansattes organisasjoner og lovforslagets § 6-3 pkt. 1 t.o.m. 5.

Disse medlemmer vil derfor gå imot § 6-3 (6).

Likestilling

Komiteen har merket seg at Regjeringen ikke ønsker å gjøre det til en plikt for utdanningsinstitusjonene å utarbeide likestillingsplaner, med den begrunnelse at dette kun er ett av flere virkemidler og at alle institusjonene har slike handlingsplaner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til endringene i lov om likestilling og til at det i dag er en forsterket aktivitetsplikt for institusjonene. Disse medlemmer mener at en slik plikt bør lovfestes for å vise at likestilling er et prioritert område. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 6-2 nytt annet punktum skal lyde:

Institusjonene skal utarbeide handlingsplaner for å fremme likestilling."

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, vil understreke at det er ennå er langt fram til målet om likestilling mellom kvinner og menn i

akademia. Flertallet vil minne om at i 2004 utgjør menn 84 pst. av alle professorene. Flertallet viser til at Norges forskningsråd i 2004 lanserte en ny ordning for fremragende forskere. Av søknadene ble 22 menn og 4 kvinner vurdert som fremragende forskere.

Flertallet viser til at Forskningsrådets utredning "Kvinner i forskning" (2003), pekte på to hovedutfordringer: å øke andelen kvinner i disipliner og på fagområder med få kvinner, særlig naturvitenskap og teknologi, og å øke andelen kvinner i faste vitenskapelige stillinger, særlig toppstillinger.

Flertallet viser til opprettelse i januar 2004 av en komité for integreringstiltak, Kvinner i forskning, og ser fram til forslag til å bedre likestillingen i akademia. Flertallet viser til regjeringen Stoltenbergs initiativ om øremerking av 30 nye professoratstillinger til kvinner i 2001 og Stortingets tilslutning til dette. Flertallet er kjent med at EFTA-domstolen mente at dette var i strid med EØS-reglene, og merker seg at Regjeringen har akseptert dette.

Flertallet slutter seg til at institusjonene har et ansvar for likestilling mellom kjønnene for samtlige stillingskategorier.

Flertallet viser til at kvinner kun utgjør 16 pst. av alle professorer. Også i andre vitenskapelige stillinger er mennene i flertall. Forskningsmiljøene taper verdifull kompetanse og erfaring så lenge rekrutteringen hovedsakelig skjer blant menn. Flere kvinner i vitenskapelige stillinger vil derfor være et viktig og nødvendig bidrag til å styrke norsk forskning.

Flertallet viser til at kvinnene utgjør et flertall blant studentene. Alt bør ligge til rette for å rekruttere flere kvinner inn i vitenskapelige stillinger. Flertallet viser til at dersom man skal øke andelen kvinner til førstestillinger, så må andelen kvinner til doktorgradsstipend og til postdocstillinger økes. Flertallet mener at institusjonene har et spesielt ansvar for å legge til rette for at kvinner får stipend med sikte på en vitenskapelig karriere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at kvinner som søker stipend innenfor fag der kvinneandelen er under 40 pst. blant det vitenskapelige personalet, skal tildeles stipend etter en faglig vurdering.

Disse medlemmer viser til at Likestillingsombudet 5. desember 2003 konkluderte med at praksisen ved Universitetet i Oslo med å foreta ansettelser uten forutgående utlysning ikke var i samsvar med likestillingslovens § 1 a. Disse medlemmer deler oppfatningen til Likestillingsombudet om at denne praksisen hemmer likestilling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er derfor imot forslaget til bestemmelse i universitets- og høyskoleloven vedrørende ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger uten forutgående kunngjøring. Disse medlemmer mener at alle vitenskapelige stillinger ved landets universiteter og høyskoler skal kunngjøres offentlig.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen understreker at dyktighet og egnethet må være avgjørende for ansettelser på alle nivåer og for alle kategorier stillinger i institusjonene omfattet av loven. Disse medlemmer vil derfor fjerne lovforslagets bestemmelser om likestilling.

Disse medlemmer vil derfor stemme imot forslaget til § 6-2.

Disse medlemmer peker på at ansettelse uten forutgående kunngjøring etter lovforslaget krever enstemmig tilslutning i styret. Et krav om "særlige grunner" synes derfor unødvendig.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 6-3 fjerde ledd skal lyde:

Styret kan foreta ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger uten forutgående kunngjøring. Slik ansettelse kan ikke foretas hvis mer enn ett medlem av styret motsetter seg dette."

8. DIVERSE BESTEMMELSER

8.1 Sammendrag

Departementet foreslår å lovfeste at statlige institusjoner som hovedregel ikke skal kunne ta egenbetaling fra studentene for studier som fører fram til en grad eller yrkesutdanning. Dette er i samsvar med dagens retningslinjer. En hjemmel foreslås inntatt i loven for å klargjøre nærmere hvilke studier institusjonene eventuelt skal kunne ta egenbetaling for. Dette vil gjelde visse etter- og videreutdanningstilbud og studier som er lagt ut som fleksible eller desentraliserte løsninger. Størrelsen på egenbetaling foreslås ikke lovregulert for private institusjoner. Departementet foreslår i stedet å lovfeste prinsippet om at det ikke skal tas ut økonomisk utbytte av virksomheten, og at tilskudd fra staten og egenbetaling fra studenter skal komme studentene til gode. Departementet foreslår også å lovfeste den hjemmelen som i dag fremmes i de årlige budsjettproposisjoner, til å fastsette nærmere regler om institusjonenes adgang til å ta betalt for kopier og enkelte andre utgifter knyttet til studiet.

Departementet foreslår i det vesentlige å videreføre gjeldende lov når det gjelder beskyttelse av universiteter og høyskoleers egennavn. Private institusjo-

ner fastsetter selv sitt eget navn, mens Kongen som i dag fastsetter de statlige institusjonenes navn. Det lovfestes at betegnelsen høyskole bare kan benyttes av institusjoner som er akkreditert som høyskole eller for enkeltstudier etter loven. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak forby institusjonsnavn som er egnet til å forveksles med beskyttet betegnelse. Ny er bestemmelsen om at departementet skal bestemme hvilke oversettelser til andre språk som skal gjelde for de beskyttede kategorinavnene høyskole, vitenskapelig høyskole og universitet.

Departementet viser til at statlige institusjoner, når tilknytningsformen ikke er endret, vil ha samme forholdet til annen lovgivning, dvs. forvaltningsloven, offentlighetsloven, målloven, likestillingsloven og arkivloven. Når det gjelder private institusjoner og forholdet til annen lovgivning, foreslås gjeldende bestemmelser i privathøyskolen videreført i det vesentlige. En rekke avgjørelser skal imidlertid regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Departementet foreslår å lovfeste at alle universiteter og høyskoler skal regnes som offentlige organer etter likestillingsloven. Dette vil gjelde både styret og øvrige styringsorgan og utvalg ved private institusjoner. Likestillingslovens krav vil gjelde for styret uavhengig av om medlemmene er valgt eller oppnevnt, og uansett hvilken instans som foretar oppnevningen.

Departementet mener at den nasjonale samordningen av lærerutdanningen vil være tilfredsstillende ivaretatt i rammeplanene med forskrifter. Det er derfor ikke videreført særskilte bestemmelser om formål og innhold for lærerutdanning i lovforslaget.

8.2 Komiteens merknader

Gratisprinsippet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, er fornøyd med at det lovfestes et prinsipp for de private institusjonene om at det ikke skal tas økonomisk utbytte av virksomheten og at egenbetaling fra studenter skal komme studentene til gode.

Flertallet merker seg lovforslaget fra departementet om at statlige institusjoner som hovedregel ikke kan kreve egenbetaling fra studenter for utdanning som fører fram til en grad eller yrkesutdanning.

Flertallet vil understreke at høyere utdanning skal være tilgjengelig for alle. Flertallet er derfor enig med departementet i at det er nødvendig å lovfeste gratisprinsippet, og mener i den forbindelse at det er behov for en tydelig definering av rammene for muligheten til å ta egenbetaling.

Flertallet merker seg at departementet med sitt forslag ønsker å videreføre eksisterende regelverk og praksis.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, slutter seg til departementets intensjon med at en lovfesting av gratisprinsippet er en videreføring av dagens regelverk og praksis, med de unntak som er klargjort av de påfølgende merknader.

Dette flertallet mener imidlertid at det må tydeliggjøres i lovteksten at denne ikke gir grunnlag for nye former for egenbetaling, for eksempel studieavgifter for grad eller yrkesutdanning fra studenter som skal gis et ordinært studietilbud ved statlige universiteter og høyskoler. Det må samtidig gis hjemmel for unntak knyttet til etter- og videreutdanning som kan videreføre dagens regelverk og praksis.

Dette flertallet foreslår på dette grunnlag følgende ordlyd i § 7-1 (1): "Statlige universiteter og høyskoler kan ikke kreve egenbetaling fra studenter for ordinære utdanninger som fører fram til en grad eller yrkesutdanning. Departementet kan i særskilte tilfeller, etter søknad, godkjenne unntak fra denne bestemmelse."

Dette flertallet mener at institusjonene fortsatt skal kunne ta egenbetaling for etter- og videreutdanning, for eksempel organisert som desentralisert utdanningstilbud og opplegg basert på fjernundervisning. Egenbetalingsstudier skal ikke gå på bekostning av den ordinære utdanningsvirksomheten, men komme i tillegg til den statlig finansierte virksomheten. Slik vil en kunne ivareta forpliktelsene som ligger i oppfølgingen av Kompetansereformen.

Dette flertallet mener at egenbetaling fortsatt kan tas fra privatister, men vil understreke at disse kostnadene ikke skal være større enn de reelle ekstra utgiftene som institusjonene har med gjennomføring av privatisteksamen.

Dette flertallet mener at institusjonene må tilby studieinformasjon kostnadsfritt for studentene. Når det gjelder kopi- og papirpenger, mener dette flertallet at institusjonene skal kunne ta betaling for utgifter utover det som er knyttet til forventet forbruk, der eksamen og obligatoriske innleveringer er inkludert. Dette flertallet er enig i at kopi-/papirpenger utover et minstenivå kun kan kreves for reelle ytelser og at disse må kunne identifiseres og kontrolleres.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til brev fra statsråd Clemet av 11. januar 2005, hvor det opplyses at departementet for tiden gjør forarbeid til forskrift om egenbetaling.

Flertallet merker seg at det i den forbindelse legges vekt på å sikre omfanget av kostnadsfri etter- og videreutdanning for studentene, men samtidig gir institusjonene rom for å opprettholde et fleksibelt et-

ter- og videreutdanningstilbud der det kan tas egenbetaling.

Flertallet mener at etter- og videreutdanningstilbud er viktig i oppfølging av Kompetansereformen, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme sak på egnet måte om omfanget av etter- og videreutdanningstilbud som gis ved universiteter og høyskoler, om kostnader knyttet til tilbudene, hvordan disse finansieres, samt hva som er kostnadsfrie tilbud sett i forhold til tilbud der det tas egenbetaling."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at gratis høyere utdanning er en grunnmur for velferdssamfunnet. Disse medlemmer mener at prinsippet må lovfestes på en måte som ikke skaper tvil om tolkningen. Disse medlemmer mener at når man i forslaget bruker formuleringen "som hovedregel", så er dette med på å åpne for ulik praksis.

Disse medlemmer mener at all høyere utdanning som inngår, eller kan inngå, i en grad og som tilbys i kunnskapsallmenningen, skal være gratis. Det betyr at det ikke skal være anledning til å kreve studieavgift av studentene. Måten utdanningen blir distribuert på er uten betydning for om institusjonen kan kreve egenandeler eller ikke. Det betyr at om et kurs blir tilbudt på nettet eller om det inngår som et ordinært kurs på campus, så skal studentene ikke betale avgift. Uansett om en student velger å være ordinær student på campus, velger nettundervisning, velger et desentralisert tilbud eller velger å være privatist, så skal det ikke kreves avgift så lenge kurset tilbys i kunnskapsallmenningen.

Disse medlemmer mener at skreddersydde utdanningstilbud utviklet på oppdrag, skal det kreves avgift for. Dette er uavhengig av om kurset kan inngå som del av en grad.

Disse medlemmer vil understreke at avlagte studiepoeng for utdanninger som det ikke kan kreves studieavgift for, skal gi institusjonene kompensasjon etter finansieringsmodellen.

Disse medlemmer vil slå fast og lovfeste gratisprinsippet for offentlig utdanning som fører fram til grad eller yrkesutdanning. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 7-1 første ledd skal lyde:

Statlige universiteter og høyskoler kan ikke kreve egenbetaling fra studenter for utdanning som fører fram til en grad eller en yrkesutdanning."

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen forberede forskrift til universitets- og høyskoleloven som trekker grensene mellom tilbud som skal være gratis, og etterutdanningstilbud som det vil være anledning til å kreve betaling for. Spørsmålet forutsettes gitt en drøfting og lagt fram for Stortinget på egnet måte."

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen viser til at lovforslagets § 3-10 (4) gir adgang til å kreve vederlag fra eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter. Disse medlemmer mener hovedregelen om ikke å kreve egenbetaling derved fravikes. Disse medlemmer mener det er viktig å videreføre og sikre privatistretten innenfor høyere utdanning, og mener det offentlige finansieringsansvaret også bør omfatte privatister.

For slike eksamenskandidater forutsetter disse medlemmer at det etableres eget tillegg i finansieringsmodellen innenfor den studentbaserte finansieringen.

Disse medlemmer går derfor imot § 3-10 (4) og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innarbeide i finansieringsmodellen for høyere utdanning en ordning der institusjonene også får en godtgjørelse for gjennomført eksamen for privatister."

Disse medlemmer understreker at staten har ansvar for finansiering av høyere utdanning som er offentlig godkjent. Derfor bør det ikke kreves egenbetaling fra studenter. Disse medlemmer legger til grunn at prinsippet gjelder alle studenter som søker og får opptak som student ved en institusjon og som følger institusjonens alminnelige undervisning i emner som inngår i institusjonens tilbud om gradutdanning eller yrkesutdanning. Disse medlemmer viser til at bestemmelser om adgang til å ta egenbetaling fra studenter hittil ikke har vært regulert i lov. Disse medlemmer understreker at det etter Fremskrittspartiets syn er viktig å tydeliggjøre og understreke gratisprinsippet og at prinsippet bør gjelde gjennom hele utdanningskjeden. Etter Fremskrittspartiets syn er det viktig å videreføre og videreutvikle gratisprinsippet for alle offentlig godkjente høyere utdanninger, uavhengig av hvem som eier institusjonen og uavhengig av hvem som tar utdanningen eller hva utdanningen brukes til når dette skjer innenfor institusjonens eget, ordinære utdanningstilbud. Disse medlemmer peker på at det fortsatt er store ulikheter i offentlig finansiering av institusjoner innenfor høyere utdanning som må utlignes over tid. Disse medlemmer understreker at inntil slik utligning er gjennomført, legger Fremskrittspartiet til grunn at private institusjoner kan kreve egenbetaling

fra studenter for studier innenfor offentlig godkjente utdanninger. Nærmere regler om dette bør, slik disse medlemmer ser det, legges inn i lovens del II om private universitet og høyskoler. Disse medlemmer ønsker gratisprinsippet tydelig fastslått i lovteksten samt prinsippet om at statlig driftstilskudd skal komme studentene til gode. Disse medlemmer viser likevel til at et slikt tydeliggjort og forsterket prinsipp ikke vil være til hinder for at institusjonene kan kreve egenbetaling for kopiering av læremateriell som inngår i studieopplegget og tilbud om tekniske tjenester. Disse medlemmer legger til grunn at den enkelte institusjon kan legge opp fond for å sikre kvalitet i undervisningen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 7-1 skal lyde:

(1) Universiteter og høyskoler kan ikke kreve egenbetaling fra studenter for utdanninger som fører frem til en grad eller yrkesutdanning. Unntak fra denne bestemmelsen fremgår av Del II § 8-3 (1).

(2) Statlige driftstilskudd skal komme studentene til gode.

(3) Departementet kan fastsette forskrift om universiteter og høyskolars adgang til å kreve inn andre utgifter knyttet til studiene."

Komiteens medlem representanten Evje har merket seg at den videreutdanning som det kan tas betalt for og den videreutdanning som er en del av en høyere grads utdanning, og som følgelig er gratis, har uklare skillelinjer. Ordinær opplæring som institusjonen benytter i sitt generelle tilbud knyttet til gradsstudier, kan ikke ansees å være gjenstand for egenbetaling. Når det gjelder øvrige tilbud, må en foreta en nærmere avklaring. Det forutsettes videre at også disse tilbudene som blir knyttet opp til egenbetaling, får tilfredsstillende og likeverdige betingelser for eksempel i Statens lånekasse for utdanning.

Komiteen slutter seg til departementets forslag om at Kongen fortsatt skal fastsette de statlige institusjonenes navn, og at betegnelsen høyskole bare kan benyttes av institusjoner som er akkreditert som høyskole eller akkreditert for å tilby enkeltstudier.

Komiteen er enig i departementets vurdering av private institusjoners forhold til annen lovgivning som skal ivareta viktige interesser for studenter, andre enkeltpersoner og samfunnet for øvrig. Dette er interesser private institusjoner som gir utdanning godkjent av staten eller som får statlig tilskudd til sin drift, også bør ivareta.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og

Simonsen, viser her for eksempel til likestillingslovens bestemmelser om offentlige utvalg, hvor det samme krav til representasjon av begge kjønn i styret og andre utvalg må stilles til både statlige og private institusjoner.

Komiteen er enig i at det ikke er behov for særskilte bestemmelser om lærerutdanningen i ny felles lov, men at lærerutdanningens formål og innhold på lik linje med andre utdanninger blir ivarettatt i rammeplanene med forskrifter.

9. PRIVATE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

9.1 Sammendrag

Departementet legger til grunn at private høyere utdanningsinstitusjoner skal kunne oppnå de samme faglige fullmakter som offentlige institusjoner. Departementet mener samtidig at de private høyskolene selv skal kunne fastsette sitt verdigrunnlag, så sant dette ikke er i strid med allmenne prinsipper for høyere utdanning og forskning, herunder den enkelte vitenskapelig ansattes akademiske frihet. Departementet finner det imidlertid rimelig at det nå stilles større krav til representativ sammensetning av styrene ved de private institusjonene. Det foreslås derfor lovfestet at studenter og ansatte alltid skal være representert i styret. Siden de private høyskolene er så ulike, foreslås en student og en ansatt som et minstekrav. I tillegg kommer kravet om kjønnsmessig balanse i styret. Departementet foreslår en egen lovbestemmelse om størst mulig åpenhet om styrets arbeid.

De private institusjonene er ikke underlagt statlig eierskap og er i varierende grad finansiert av staten. Departementet mener det derfor ikke er naturlig å regulere disse institusjonenes ledelsesstruktur nærmere i lov.

Departementet legger til grunn at det skal være påregnelighet i finansieringen av private institusjoner, og foreslår å videreføre dagens lovfestede vilkår for å kunne søke statsstøtte. Departementet ser full økonomisk likestilling mellom statlige og private institusjoner som lite realistisk og trolig heller ikke ønskelig. Et nytt krav i lovforslaget er at studietilbud må være akkreditert av NOKUT for å kunne kjennes berettiget til statstilskudd. Som i dagens lov er det ingen automatikk mellom akkreditering av institusjoner eller studietilbud og tildeling av statstilskudd.

Når det gjelder selve metoden for å beregne tilskudd til de private høyskolene, finner departementet det lite hensiktsmessig å lovfeste denne. Tilskuddet til private institusjoner er et rammetilskudd, men avgrenset til bruk inn mot akkrediterte utdanninger og FoU-virksomhet. Finansieringssystemet er relativt nytt og vil bli evaluert når en har fått erfaringer med hvordan det virker.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen slutter seg til at det skal være et minstekrav om fem medlemmer i styret ved de private høyskolene, og at studenter og ansatte skal være representert.

Komiteen mener at det bør knyttes større krav til representasjon der institusjonene opererer med vesentlig større styrer. Komiteen mener at dersom styret har mer enn 10 medlemmer, skal studentene og de ansatte ha minst 2 representanter hver. Komiteen foreslår endring av § 8-1 i tråd med dette.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at etter offentlighetsloven § 1 skal private rettssubjekter regnes som forvaltningsorgan og omfattes av loven i saker hvor de treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift. Videre viser flertallet til at lovforslaget inneholder bestemmelser om at enkelte vedtak skal behandles som enkeltvedtak etter forvaltningslovens regler. Videre har flertallet merket seg at også målloven og arkivloven har egne bestemmelser som angir i hvilken utstrekning de gjelder for private institusjoner. Flertallet vil peke på at å utvide offentlighetslovens anvendelsesområde for private institusjoner vil være å innføre offentlige regler på privatrettens område. På denne bakgrunn mener flertallet at det skal være størst mulig åpenhet om styrets arbeid, og at lovforslaget ivaretar partenes og offentlighetens innsyn på en rimelig måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er foreslått en egen bestemmelse om at det skal være stor grad av åpenhet om styrets arbeid i private høyskoler. Det er foreslått en tilsvarende bestemmelse for de statlige institusjonene. For de offentlige institusjonene er det offentlighetsloven og delvis forvaltningsloven som regulerer offentlighetens og partenes innsyn. Disse medlemmer mener at private institusjoner som mottar offentlig støtte, bør omfattes av tilnærmet samme krav til saksbehandling og til offentlig innsyn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, er enig med departementet i at anerkjennelse av de private institusjonene som faglig likeverdige med de offentlige, ikke gir de private høyskolene krav på lik finansiering. Flertallet slutter seg til at private høyskoler kan søke om statstilskudd under forutsetning av at institusjonen oppfyller lovens krav og er akkreditert av NOKUT. Flertallet vil understreke at slike høyskoler allikevel ikke har rettskrav på statstilskudd, og at det ikke er noen automatikk

mellom akkreditering av institusjonen eller studietilbud og tildeling av statstilskudd, jf. merknadene til kapittel 11.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen understreker at staten bør ha finansieringsansvar for høyere utdanning i Norge, og at private institusjoner med offentlig godkjenning bør ha en integrert plass i et samlet utdanningssystem med offentlig finansiering. Private institusjoner innenfor høyere utdanning vil sikre mangfold i tilbudet og institusjoner med forskjellig verdimesig grunnlag. Disse medlemmer mener dette bidrar til å styrke utdanningssystemet. Disse medlemmer mener det også bør være et gjennomgående prinsipp på alle nivåer i utdanningssystemet at det åpnes for etablering og likebehandling av tilbud i offentlig og privat regi. Tilbud med offentlig godkjenning bør også få offentlig finansiering etter felles og like regler. Disse medlemmer viser til at private institusjoner innenfor høyere utdanning ligger betydelig etter de statlige når det gjelder offentlig finansiering. Med basis i den offentlige finansieringsoppgaven, innføring av felles godkjennings- og evalueringssystem samt felles finansieringssystem for alle godkjente institusjoner bør det, slik Fremskrittspartiet ser det, ligge vel til rette for en mer likeverdig finansiering. Disse medlemmer mener til at tilskudd til private institusjoner bør trappes betydelig opp i løpet av en overgangstid som del av arbeidet for å gjennomføre lik behandling også i finansieringen. Disse medlemmer peker på at med utgangspunkt i likebehandling bør NOKUT også foreta evaluering av kvalitetssikring for private institusjoner. Disse medlemmer mener departementet bør kunne gi særlige forskrifter om regnskapsmessige forhold og revisjon for private institusjoner som mottar statstilskudd. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"§ 8-3 skal lyde:

(1) Private universiteter og høyskoler som tilfredsstillende de krav som oppstilles i denne lov, får statstilskudd til dekning av driftskostnader for utdanninger som er akkreditert av NOKUT og etter samme retningslinjer og finansieringsmodell som tilsvarende statlige institusjoner. Private institusjoner kan supplere egne inntekter med egenbetaling fra studenter. Departementet kan gi forskrifter om dette.

(2) Styret ved private universiteter og høyskoler skal hvert år avlegge årsregnskap med redegjørelse for resultatene av virksomheten og budsjett for kommende år.

(3) NOKUT evaluerer kvalitetssikringen ved private universiteter og høyskoler som mottar statstil-

skudd. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om årsregnskap og revisjon i forskrift."

10. STATLIGE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

10.1 Sammendrag

Departementet foreslår å videreføre dagens organisering av de statlige institusjonene som forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Departementet foreslår imidlertid enkelte justeringer i loven for å legge til rette for at styret kan konsentrere seg om sitt overordnede strategiske ansvar.

Departementet peker på at universiteter og høyskoler står overfor store utfordringer i årene som kommer. Utfordringene er knyttet til kvalitet i utdanning og forskning, til relevans i forhold til samfunns- og næringsliv, til internasjonalisering og til konkurranse - om studenter, om lærere og forskere, og om midler. Departementet mener dagens modell for øverste ledelse ved statlige universiteter og høyskoler er lite robust i møte med de utfordringer institusjonene står overfor. I tillegg gir den uklare ansvarsforhold internt ved institusjonen og mellom institusjonene og departementet. For å styrke de statlige institusjonenes strategiske handlekraft og legge til rette for klarere ansvarsforhold fremmer departementet forslag om enhetlig ledelse og ekstern styreleder. Det legges til rette for mer helhetlig styring i faglige og administrative spørsmål ved at rektor får ansvar og fullmakter som daglig leder.

Departementet ser forslaget om å innføre ekstern leder av styret som en naturlig konsekvens av forslaget om enhetlig ledelse, og er motivert av ønsket om å styrke styrets stilling som strategisk organ, samt av behovet for en klar styringslinje fra departementet. Dagens modell for sammensetning av styret foreslås videreført, men slik at rektor og prorektors plass i styret erstattes av medlemmer valgt blant de vitenskapelig ansatte.

Samtidig foreslår departementet at styret selv skal avgjøre om rektor skal rekrutteres ved valg eller gjennom ansettelse. Departementet mener at dette valget best gjøres av institusjonene selv, og at dette innebærer en ytterligere myndiggjøring av den enkelte institusjon. Forslaget bringer ledelses- og styringsstrukturen ved statlige universiteter og høyskoler nærmere de strukturer en finner ved internasjonalt ledende institusjoner. Departementet vil samtidig understreke at et kjennetegn ved internasjonalt ledende institusjoner er at rektor rekrutteres gjennom meget grundige prosesser der bl.a. ansatte involveres tungt for å finne fram til den beste kandidaten.

Departementet foreslår samtidig å lovfeste hjemmel for Kongen i statsråd til å avsette styret dersom

det ved sine disposisjoner setter institusjonens videre virksomhet i fare.

10.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, er tilfreds med at statlige universiteter og høyskoler skal videreføres som forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen mener statlige utdanningsinstitusjoner bør organiseres og styres som selvstyrte enheter. Disse medlemmer mener derfor at statlige utdanningsinstitusjoner bør organiseres som egne rettssubjekt. Disse medlemmer støtter ikke forslaget fra Ryssdalutvalget om å bruke formen selveiende institusjoner, men mener at en ordning med særlovselskaper bør velges. Organisering gjennom særlovselskaper vil sikre institusjonenes selvstyre på en god og avklarende måte. Disse medlemmer understreker at for Fremskrittspartiet er selvstyre et viktig prinsipp som sikrer institusjonene strategisk frihet i forhold til mål og utfordringer, særlig sett på bakgrunn av de mål og utfordringer som Kvalitetsreformen gir sektoren. Disse medlemmer viser til at for Fremskrittspartiet er mål og målstyring samt evaluering av kvalitet viktigste oppgaver for offentlig myndighet også som eier. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at det ikke er nødvendig og heller ikke ønskelig at en bestemt ledelsesmodell fastlegges i lovteksten. Disse medlemmer har merket seg sterk motstand hos de offentlige institusjonene mot endring i tilknytningsform og med ulike begrunnelser. Disse medlemmer har merket seg at institusjonenes fullmakter er blitt utvidet i forbindelse med Kvalitetsreformen og at det fortsatt er betydelige utfordringer knyttet til gjennomføringen av denne reformen. Innføring av ny tilknytningsform fremstår derfor ikke som riktig ressursbruk eller en avgjørende viktig prioritering i dagens situasjon. Disse medlemmer har også merket seg at Regjeringen heller ikke har fremmet forslag om endring i tilknytningsform, men viderefører dagens ordning der institusjonene er forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Disse medlemmer slutter seg til forslaget. Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen på et senere tidspunkt tar opp spørsmålet om endret tilknytningsform til staten.

Disse medlemmer har merket seg at spørsmål tilknyttet byggforvaltning er omtalt i innstillingen i forbindelse med Ryssdalutvalgets forslag om endret tilknytningsform. Disse medlemmer har merket seg at egne lovbestemmelser om eiendomsforvaltning er videreført i lovforslagets kapittel 12.

Disse medlemmer peker på at gode og formålstjenlige lokaler er en av hovedpilarene i Kvalitetsreformen. Et velfungerende system for eiendomsforvaltning bør omfatte etterspørsel-, tilbuds- og finansieringsforhold samt prosjektbehandling. Disse medlemmer har lenge pekt på at dagens system for eiendomsforvaltning verken er avklarende eller velfungerende, og har merket seg at departementet også langt på vei gir uttrykk for en slik oppfatning. Disse medlemmer har merket seg at departementet gir signaler om at eiendomsforvaltningen i sektoren vil bli gjennomgått, men ønsker en tydeligere og mer forpliktende oppfølging. Disse medlemmer viser til lokalenes betydning som instrument i Kvalitetsreformen. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om eiendomsforvaltning i universitets- og høyskolesektoren."

Styringsstruktur

Komiteen merker seg at departementet foreslår en ny obligatorisk hovedmodell for ledelsesstruktur ved de statlige universiteter og høyskoler, hvor rektor skal være daglig leder ved institusjonen og der departementet skal utpeke eksternt styreleder.

Komiteen viser til behandlingen av Ot.prp. nr. 40 (2001-2002), der en enstemmig komité gikk inn for en hovedmodell for styringsstruktur med valgt rektor som styreleder og et styre hvor ingen grupperinger hadde flertall alene. Det ble samtidig gitt mulighet til å ansette rektor og fortsatt mulighet til eksternt styreflertall.

Komiteen viser for øvrig til at institusjonene i forbindelse med loven av 2002 har fått større økonomisk, faglig og organisatorisk frihet.

Komiteen mener det er god grunn til å beholde dagens modell for sammensetning av styret. Komiteen tror at en sammensetning der ingen av grupperingene har flertall alene i stor grad åpner for at utfordringer løses gjennom helhetlige vurderinger, som igjen er til det beste for virksomheten. Komiteen merker seg at erfaringene med eksterne styrerepresentanter er gode, og slutter seg til at dette videreføres.

Komiteen mener universitetene og høyskoleene har fulgt opp lovendringene fra 2002 på en god måte og raskt har implementert Kvalitetsreformen.

Komiteens flertall, alle unntatt representanten Evje, mener derfor at det ikke er behov for en ny obligatorisk styringsstruktur for statlige universiteter og høyskoler, som vil begrense deres valgfrihet.

Flertallet ser også at det er forskjell i størrelse, ulike erfaringer, tradisjoner og oppgaver ved in-

stitusjonene. Dette synliggjør et mangfold i sektoren som må ivaretas.

Flertallet har merket seg at de fleste høringsinstansene mener det bør være valgfrihet for institusjonene når det gjelder egen styringsstruktur.

Flertallet vil på denne bakgrunn gi de statlige universiteter og høyskoler en forsterket valgfrihet i forhold til styringsstruktur med utgangspunkt i dagens hovedmodell med valgt rektor som styreleder.

For flertallet er det viktig at et styre som beslutter å endre ledelsesmodell eller styresammensetning, baserer seg på kvalifisert flertall for å sikre at en så viktig beslutning har bred forankring i styret. Flertallet anser 2/3 flertall som nødvendig kvalifisert flertall. Flertallet legger til grunn at slikt kvalifisert flertall vil være nødvendig også om styret vil reversere tidligere beslutning om ledelsesmodell eller styresammensetning.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen, mener at ved valg av ansatt rektor er det departementet som utpeker styreleder blant de eksterne styremedlemmene.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen viser til at Fremskrittspartiet ønsker å gi institusjonene stor grad av selvstyre. I tråd med dette syn mener disse medlemmer at styret selv bør kunne velge sin styreleder dersom rektor er ansatt etter § 10-4.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"§ 9-3 første ledd skal lyde:

(1) Styret har elleve medlemmer og består av styreleder, tre medlemmer valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling, ett medlem valgt blant de teknisk og administrativt ansatte, to medlemmer valgt blant studentene og fire eksterne medlemmer. Hvis rektor er valgt etter § 10-1, er rektor styrets leder. Hvis rektor er ansatt etter § 10-4, erstattes rektor av ett medlem valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling. Styret velger selv styrets leder.

§ 9-4 femte ledd fjerde punktum skal lyde:

Departementet oppnevner på fritt grunnlag eksterne medlemmer og varamedlemmer for disse fire år."

Disse medlemmer understreker at bestemmelsene i § 9-3 (4) også oppfattes som en mulig adgang til å søke departementet om godkjenning av annen ledelsesmodell enn den som blir omtalt i det endelige lovvedtaket.

Komiteens medlem representanten Evje viser til Fremskrittspartiets merknader ved behandlingen av Innst. S. nr. 337 (2000-2001) om sak på grunnlag av Mjøsutvalgets innstilling hvor det ble presisert at en gikk inn for valgt styreleder og ansatt rektor. Dette medlem har fortsatt dette syn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og representanten Simonsen, er av den oppfatning at virksomhetene og styrene har vist seg robuste og med stor grad av endringskompetanse. Flertallet mener også at institusjonene samhandler godt med hverandre trass i ulike styringsformer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og representanten Evje viser til at universiteter og høyskoler står overfor store utfordringer i årene som kommer. I lovproposisjonen er det pekt på en rekke utviklingstrekk som virker gjensidig forsterkende og som stiller norske universiteter og høyskoler overfor muligheter og utfordringer det ikke var mulig å forutse for kun få år siden. Internasjonaliseringen av høyere utdanning og forskning har medført at høyere utdanningsinstitusjoner i alle land er nødt til å ha robuste organisasjoner for å kunne møte stadig økende internasjonale og nasjonale utfordringer knyttet til konkurranse om studenter, lærere, forskere og forskningsmidler. Universiteter og høyskoler må ta disse utfordringene på alvor, og det er i den sammenheng avgjørende at institusjonene har en organisering og en ledelse som evner å møte denne nye hverdagen på en best mulig måte.

Fagfelleevalueringer av norske høyere utdanningsinstitusjoner viser at det er særlige utfordringer knyttet til faglig ledelse. Disse medlemmer mener derfor at det er gode grunner for å vurdere hvordan institusjonenes øverste ledelse er organisert for å ivareta slike hensyn. Samtidig er det viktig at ledelsesmodellen har en forankring i organisasjonen, og at ledelsen har stor faglig legitimitet.

Disse medlemmer vil peke på at det kan være uheldig å ha en obligatorisk lovmodell som alle institusjonene er nødt til å ha, med lovfestet skille mellom faglig og administrativ ledelse, slik det er etter gjeldende lov. Faglige og administrative forhold kan ikke betraktes som områder som er uavhengige av hverandre. Faglig satsing krever også store administrative ressurser, og faglig ledelse er vanskelig uten å ha kontroll over de ressurser som stilles til disposisjon for virksomheten. Disse medlemmer viser til at Regjeringens forslag åpner for en langt større grad av valgfrihet enn man har etter dagens modell, ved at det vil være universitetenes og høy-

skolenes styrer som selv skal definere rektors stillingsinnhold og den nærmere interne organisering av faglig og administrativ ledelse. Regjeringens forslag skaper også klarere interne ansvarsforhold og styringslinjer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener imidlertid at dagens modell for organiseringen av den øverste ledelse fungerer formålstjenlig for flere institusjoner, og at det er mange institusjoner som har gitt uttrykk for at de ønsker å kunne velge den ledelsesmodellen som passer for den enkelte institusjon. Disse medlemmer mener derfor at det ikke er hensiktsmessig å kreve at alle universitetene og høyskolene skal ha én obligatorisk ledelsesmodell. Som akademiske institusjoner vil det kunne være store variasjoner i størrelse, behov og ikke minst egenart, som tilsier at institusjonene bør ha en viss valgfrihet.

Disse medlemmer støtter derfor at institusjonene selv skal kunne velge ledelsesmodell. Disse medlemmer viser imidlertid til at universitetene og høyskolene er institusjoner med stort samfunnsansvar som forvalter store ressurser på fellesskapets vegne, og at de nesten utelukkende er finansiert av offentlige midler. Disse medlemmer mener derfor at en slik valgfrihet i hovedsak begrenser seg til et valg mellom dagens modell og det forslaget som er fremmet i lovproposisjonen.

Overgangsbestemmelser

Komiteen viser til at flere institusjoner har forsøk med ulike styringsordninger. Forsøkene er innvilget etter søknad til departementet. Den nye loven gir institusjonens styre fullmakt med kvalifisert flertall, til å til vedta avvik i forhold til hovedmodellen. Komiteen mener at det valgte styret ved institusjoner som har forsøk med avvik ut fra gjeldende lover, kan fortsette med forsøksordningen ut valgperioden.

11. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

11.1 Sammendrag

Departementet viser til at den delen av loven som er felles for statlig og privat sektor, i stor grad bygger på forslagene i NOU 2003:25. Ryssdalutvalget vurderte i liten grad de økonomiske og administrative konsekvensene, men valgte å knytte noen generelle kommentarer til forslagene. Departementet støtter utvalgets vurdering av at forslag til felles lov i svært liten grad medfører noen økonomisk og administrativ merbelastning for statlige universiteter og høyskoler. Utvalgets flertall mener tilstrekkelige midler må tilføres i forbindelse med at en del bestemmelser vil

være nye for de private institusjonene, og at det også må gis finansielle vilkår som i større grad gjenspeiler likheten i faglige fullmakter og ansvar. Utvalgets mindretall mener de private institusjonene i første rekke må betraktes som et supplement til det offentlige tilbudet.

Departementet legger til grunn at private universiteter og høyskoler er faglig likeverdige. Departementet forutsetter at lovens formål og de enkelte krav til virksomheten må ses på som dynamiske standarder, som vil avhenge av institusjonens størrelse, institusjonens profil og i hvilken grad disse institusjonene er finansiert av staten. Et felles lovverk etablerer således ikke et nytt og utvidet ansvar for de private institusjonene, men kan gi presiseringer av de forventninger samfunnet har til offentlig akkrediterte og finansierte institusjoner. Departementets lovforslag innebærer ikke noen endringer i finansieringen verken for de statlige eller for de private institusjonene. Departementet forutsetter at finansieringssystemet ligger fast og at tildeling av midler fra staten vil avhenge av den årlige budsjettbehandlingen.

Departementet viser til at flere av elementene i felles lov innebærer en kodifisering av de krav som er nedfelt gjennom Kvalitetsreformen, og som allerede er implementert ved de private høyskolene. De private høyskolene fikk i budsjettet for 2004, på lik linje med de statlige institusjonene, tildelt midler til iverksetting av reformen. Departementet viser videre til innføringen av et nytt finansieringssystem for de private høyskolene, der en resultatbasert undervisningskomponent medfører endringer i budsjettnivået for institusjonene ved endringer i avlagte studiepoeng og gjennomstrømning. De effektiviseringsgevinster som reformen skal gi, samt nytt finansieringssystem, er med på å gi institusjonene et økonomisk grunnlag for å gjennomføre de endringer som fremkommer av lovforslaget. Departementet forutsetter derfor at de merutgifter som måtte komme som følge av forslaget til felles lov, blir dekket innenfor institusjonenes rammer.

Departementet viser til at Arbeidstilsynet i dag fører tilsyn med store deler av arealene ved private høyskoler med basis i tilsattes rettigheter etter Arbeidsmiljøloven. Utvidelsen av tilsynsansvaret til også å omfatte studentenes læringsmiljø vurderes ut fra risikobetraktninger til ikke å ville gi økt tilsynsbelastning for Arbeidstilsynet. Departementet legger således opp til at oppgavene kan dekkes innenfor Arbeidstilsynets ordinære ramme.

11.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen, merker seg at forslaget til felles lov for statlige og private universiteter og høyskoler ikke innebærer

noen endringer i finansieringen verken for de statlige eller de private institusjonene, og således ikke etablerer et nytt og utvidet ansvar for de private institusjonene. Flertallet merker seg at finansieringssystemet i denne omgang ligger fast, og at tildeling av midler fra staten og eventuelle justeringer/endringer av finansieringssystemet knyttes til de årlige budsjettbehandlingene. Flertallet merker seg her blant annet vurderingen av en egen komponent for forskningsformidling.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen har merket seg at departementet legger til grunn at private universiteter og høyskoler er faglig likeverdige og en viktig del av det norske høyere utdanningssystemet. Disse medlemmer deler dette syn. Den nye felles loven gir lik regulering av institusjonenes overordnede formål og virksomhet. Etter disse medlemmers syn er det staten som har finansieringsansvar for høyere utdanning, og et offentlig finansieringssystem bør også være felles for alle offentlig godkjente institusjoner og praktiseres slik at alle offentlig godkjente institusjoner likebehandles. Disse medlemmer viser til sine merknader under innstillingens kapittel 9 om statstilskudd til private institusjoner. Disse medlemmer mener at tilskudd til private institusjoner bør trappes betydelig opp i løpet av en overgangstid som del av arbeidet for å gjennomføre lik behandling også i finansieringen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2006 legge frem plan for opptrapping av statstilskudd til private høyere utdanningsinstitusjoner med offentlig godkjenning."

Komiteen viser til at både de statlige institusjonene og private høyskolene har fått tildelt midler for å iverksette Kvalitetsreformen.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen har merket seg departementets henvisning til at Kvalitetsreformen er fullfinansiert i budsjettet for 2004. Disse medlemmer peker på at eiendomsforvaltning inngår som en viktig pilar for reformen, men etter disse medlemmers syn er dette uavklart. Disse medlemmer viser til sine merknader og til sitt forslag om eiendomsforvaltning. Disse medlemmer peker også på komiteens merknader om akademisk og kunstnerisk frihet knyttet til lovforslagets § 1-5 og der komiteen ønsker spørsmålet om lovfesting av akademisk frihet for den

enkelte ansatte nærmere utredet. Disse medlemmer peker på at dette kan påvirke bruken av ansattes tid og derved også bemanning og ressursbruk på institusjoner som driver både forskning og undervisning. Disse medlemmer understreker at kvaliteten i Kvalitetsreformen er avhengig av at institusjoner som i dag driver forskning og undervisning, viderefører en slik kombinasjon og med høy kvalitet. Disse medlemmer understreker at finansieringssystemet må gjøre dette mulig, og at fullfinansiering etter disse medlemmers syn også innebærer at det faktisk er mulig. Disse medlemmer forutsetter at alle sider ved finansieringen av Kvalitetsreformen løpende blir vurdert av departementet for å sikre at kvaliteten i undervisning og forskning ivaretas og videreutvikles.

Komiteen er enig med departementet i at de merutgifter som måtte komme som følge av felles lovverk, forutsettes dekket innenfor institusjonenes rammer.

Arbeidstilsynet

Komiteen viser til at ny felles lov utvider tilsynsansvaret for Arbeidstilsynet til også å omfatte studentenes læringsmiljø ved private høyskoler. Komiteen vil i denne sammenheng vise til Innst. O. nr. 107 (2002-2003) i forbindelse med læringsmiljøbestemmelsene i universitets- og høyskoleloven, der komiteen uttalte følgende:

"Komiteen viser til at Arbeidstilsynet i dag når ca. 8 pst. av virksomhetene gjennom tilsynsbesøk. Med en utvidelse av Arbeidstilsynets virkeområde vil det etter komiteens mening bety at en må ha en gjennomgang av Arbeidstilsynets ressurser. Komiteen ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang og vurdering av Arbeidstilsynets ressursituasjon i forbindelse med statsbudsjettet 2004."

Komiteen ber Regjeringen sikre at Arbeidstilsynet kan ha den veilederrollen og gjennomføre et reelt tilsyn med den enkelte institusjon som er forventet ut fra nye pålagte oppgaver i forhold til private høyskoler.

Komiteen vil i denne sammenheng påpeke at Arbeidstilsynet også nylig har fått utvidet tilsynsansvar i forhold til folkehøgskolene og fagskolene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og representantene Evje og Simonsen er tilfreds med at Arbeidstilsynet er tilsynsmyndighet og at det føres tilsyn iht. lov om arbeidervern og arbeidsmiljø. For å understreke at læringsmiljø også dreier seg om arbeidsmiljøet for studentene, mener disse medlemmer det

er viktig å understreke at denne lovens bestemmelser bør gjelde for tilsynet.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representantene Evje og Simonsen fremmer derfor følgende forslag:

"§ 4-3 sjette ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i annet ledd overholdes. Lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø kapittel XIII om tilsyn og tvangsmidler mv. gjelder for tilsynet. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om tilsyn og tvangsmidler for å fremme overholdelse av denne paragraf."

Disse medlemmer peker videre på at det etter lov om arbeidervern og arbeidsmiljø kan ilegges tvangsmulkt og gebyrer. Slike pengekrav kan etter tvangsfullbyrdsloven tvangsinnføres fra private institusjoner, men ikke fra staten. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter til lov om universiteter og høyskoler som sikrer felles bestemmelser om tvangsmidler omtalt i § 4-3 (6) for alle typer institusjoner omhandlet i loven."

12. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og uavhengige representanter:

Forslag 1

§ 5-3 andre ledd skal lyde:

Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg. Begrunnelsen gis skriftlig dersom kandidaten krever det.

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 2

§ 2-2 annet ledd skal lyde:

(2) Styret oppnevnes av Kongen og består av ni medlemmer. Ett medlem skal være student og ett medlem skal oppnevnes blant NOKUTs ansatte. Det skal oppnevnes varamedlemmer, herunder personlige varamedlemmer for de ansatte og studentenes medlemmer. Departementet oppnevner styrets leder.

Forslag 3

§ 6-2 nytt annet punktum skal lyde:

Institusjonene skal utarbeide handlingsplaner for å fremme likestilling.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 4

§ 7-1 første ledd skal lyde:

Statlige universiteter og høyskoler kan ikke kreve egenbetaling fra studenter for utdanning som fører fram til en grad eller en yrkesutdanning.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen forberede forskrift til universitets- og høyskoleloven som trekker grensene mellom tilbud som skal være gratis, og etterutdanningstilbud som det vil være anledning til å kreve betaling for. Spørsmålet forutsettes gitt en drøfting og lagt fram for Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Fremskrittspartiet og uavhengige representanter:

Forslag 6

§ 1-2 sjette ledd skal lyde:

Loven gjelder også for virksomhet som organiseres utenfor riket og som fører frem til norsk grad ved norsk institusjon i Norge. Loven gjelder ikke for øvrig virksomhet som utføres utenfor riket. Kongen kan bestemme at slik virksomhet likevel skal omfattes helt eller delvis av lovens bestemmelser.

Forslag 7

§ 1-5 Akademisk og kunstnerisk frihet, første ledd ny bokstav c) skal lyde:

utvalget av studenter.

Forslag 8

§ 2-1 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Ved akkreditering og evaluering skal standard fra ledende internasjonale institusjoner legges til grunn.

Forslag 9

§ 3-2 første ledd skal lyde:

Kongen bestemmer hvilke grader og yrkesutdanninger en institusjon kan gi, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til etter faglig vur-

dering fra NOKUT. Departementet kan gi forskrift om et nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner og mål for grader og yrkesutdanninger. NOKUT kan gi retningslinjer om institusjonenes adgang til å gi grader og yrkesutdanninger i samarbeid med andre institusjoner, og om krav til høyere grad og om omfang av selvstendig arbeid i høyere grad."

"§ 3-3 andre ledd skal lyde:

Institusjoner som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller høyskole, har fullmakt til selv å bestemme hvilke fag og emner institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 3-2. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad eller tilsvarende, bestemmer de selv hvilke fag og emner institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 3-2. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad, fastsetter NOKUT slike bestemmelser.

Forslag 10

§ 3-3 fjerde ledd skal lyde:

Fullmakter etter første og annet ledd kan trekkes tilbake av NOKUT dersom institusjonene ikke har et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring.

Forslag 11

§ 3-4 femte ledd skal lyde:

NOKUT gir forskrift om godskrivning etter første ledd, og om saksbehandling og klageadgang etter annet og tredje ledd.

Forslag 12

§ 3-6 skal lyde:

- 1) Grunnlaget for opptak til høyere utdanning (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring eller tilsvarende videregående opplæring fra annet land.
- 2) Høyere utdanningsinstitusjoner kan selv regulere adgangen til de enkelte studier. En student som er opptatt ved en institusjon på grunnlag av generell studiekompetanse, har rett til adgang til åpne studier ved institusjoner under loven på de vilkår som gjelder for disse studier.
- 3) Høyere utdanningsinstitusjoner kan fastsette spesielle opptakskrav til enkelte studier når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig.
- 4) Høyere utdanningsinstitusjoner kan gjøre unntak fra opptakskravet i første ledd for søkere som i

- opptaksåret er over 25 år og som på grunnlag av realkompetanse dokumenterer de nødvendige kvalifikasjoner for vedkommende studium.
- 5) Høyere utdanningsinstitusjoner skal ha eget opptak til høyere grads studier. Institusjonene kan fastsette særlige faglige minstekrav for slikt opptak.
 - 6) Vedkommende institusjon avgjør i hvert tilfelle om opptakskravet er oppfylt. Avgjørelsen er enkeltvedtak.
 - 7) NOKUT kan gi forskrift om opptak til høyere utdanning. Forskriften kan inneholde nærmere krav til generell studiekompetanse, unntak fra krav om generell studiekompetanse, rangering av søkere, klagebehandling og utveksling av informasjon om søknader og søkere.
 - 8) Departementet kan gi pålegg om obligatorisk deltakelse for høyere utdanningsinstitusjoner i nasjonal samordning.

Forslag 13

§ 3-9 annet ledd, nytt siste punktum:

Ved muntlige eksamener skal det være ekstern sensor.

Forslag 14

§ 4-3 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Dersom institusjonen ikke er knyttet til en studentsamskipnad, har styret ansvar som nevnt i annet punktum alene.

Forslag 15

§ 6-3 fjerde ledd skal lyde:

Styret kan foreta ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger uten forutgående kunngjøring. Slik ansettelse kan ikke foretas hvis mer enn ett medlem av styret motsetter seg dette.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen innarbeide i finansieringsmodellen for høyere utdanning en ordning der institusjonene også får en godtgjørelse for gjennomført eksamen for privatister.

Forslag 17

§ 7-1 skal lyde:

(1) Universiteter og høyskoler kan ikke kreve egenbetaling fra studenter for utdanninger som fører frem til en grad eller yrkesutdanning. Unntak fra denne bestemmelsen fremgår av Del II § 8-3 (1).

(2) Statlige driftstilskudd skal komme studentene til gode.

(3) Departementet kan fastsette forskrift om universiteters og høyskolars adgang til å kreve inn andre utgifter knyttet til studiene.

Forslag 18

§ 8-3 skal lyde:

(1) Private universiteter og høyskoler som tilfredsstillere de krav som oppstilles i denne lov, får statstilskudd til dekning av driftskostnader for utdanninger som er akkreditert av NOKUT og etter samme retningslinjer og finansieringsmodell som tilsvarende statlige institusjoner. Private institusjoner kan supplere egne inntekter med egenbetaling fra studenter. Departementet kan gi forskrifter om dette.

(2) Styret ved private universiteter og høyskoler skal hvert år avlegge årsregnskap med redegjørelse for resultatene av virksomheten og budsjett for kommende år.

(3) NOKUT evaluerer kvalitetssikringen ved private universiteter og høyskoler som mottar statstilskudd. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om årsregnskap og revisjon i forskrift.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om eiendomsforvaltning i universitets- og høyskolesektoren.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2006 legge frem plan for opptrapping av statstilskudd til private høyere utdanningsinstitusjoner med offentlig godkjenning.

Forslag 21

§ 4-3 sjette ledd skal lyde:

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i annet ledd overholdes. Lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø kapittel XIII om tilsyn og tvangsmidler mv. gjelder for tilsynet. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om tilsyn og tvangsmidler for å fremme overholdelse av denne paragraf.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen utarbeide forskrifter til lov om universiteter og høyskoler som sikrer felles

bestemmelser om tvangsmidler omtalt i § 4-3 (6) for alle typer institusjoner omhandlet i loven.

Forslag fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen:

Forslag 23

§ 3-8 annet ledd skal lyde:

Forelesninger er som hovedregel offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, eller det foreligger andre spesielle grunner, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter.

Forslag 24

Stortinget ber Regjeringen på egnet måte komme tilbake med vurdering av bruk av skikkethetsvurdering innenfor høyere utdanning.

Forslag 25

§ 5-3 første ledd siste punktum skal lyde:

Ved annen bedømmelse må krav om bedømmelse fremsettes innen tre uker fra karakteren ble kunn gjort.

Forslag 26

§ 6-3 andre og tredje ledd skal lyde:

Ansettelsesorganet utlyser selv undervisnings- og forskerstillinger.

Ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger skjer på grunnlag av innstilling. Innstilling skjer ut fra sakkyndig bedømmelse etter den stillingsbeskrivelse som er gitt i utlysning og betenkning. Ansettelsesorganet kan avgjøre at det i tillegg skal gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver. Ansettelsesorganet kan i særskilte tilfeller bestemme at kravet om sakkyndig bedømmelse kan fravikes for undervisnings- og forskerstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger. I stillinger hvor det stilles krav om pedagogiske kvalifikasjoner, skal det foretas en særskilt vurdering av om søkerne oppfyller disse. Styret gir nærmere regler om bedømmelsen, jf. likevel sjetted ledd.

Forslag 27

§ 9-3 første ledd skal lyde:

(1) Styret har elleve medlemmer og består av styreleder, tre medlemmer valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling, ett medlem valgt blant de teknisk og administrativt ansatte, to medlemmer valgt blant studentene og fire eksterne medlemmer. Hvis rektor er valgt etter § 10-1, er rektor styrets leder. Hvis rektor er ansatt etter § 10-4, erstattes rektor

av ett medlem valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling. Styret velger selv styrets leder.

§ 9-4 femte ledd fjerde punktum skal lyde:

Departementet oppnevner på fritt grunnlag eksterne medlemmer og varamedlemmer for disse fire år.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 28

§ 4-3 annet ledd annet punktum skal lyde:

I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det sørges for

- a) at lokaler, adkomstveier, trapper mv. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.
- b) at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklima og luftkvalitet.
- c) at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.
- d) at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås.
- e) at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.
- f) at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse.
- g) at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen.
- h) at læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn.
- i) at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

§ 4-3 femte ledd første punktum skal lyde:

Institusjonen skal legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov.

Forslag fra representanten Ursula Evje:

Forslag 29

§ 2-2 annet ledd skal lyde:

Institusjonen fremmer forslag til eksterne medlemmer av styret. Styrets leder velges av og blant de oppnevnte medlemmer. Styret oppnevnes av Kongen.

Forslag 30

§ 3-8 annet ledd skal lyde:

Forelesninger er offentlige.

13. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

vedtak til lov

om universiteter og høyskoler

Del I Fellesbestemmelser

Kapittel 1: Lovens formål og virkeområde

§ 1-1 Lovens formål

Denne lov har som formål å legge til rette for at universiteter og høyskoler

- a) tilbyr høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå.
- b) utfører forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå.
- c) formidler kunnskap om virksomheten og utbrer forståelse for og anvendelse av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv.

§ 1-2 Lovens virkeområde - universiteter og høyskoler

(1) Loven gjelder for universiteter og høyskoler som gir utdanningstilbud akkreditert etter denne lov eller som har oppnådd akkreditering, jf. § 3-1, som

- a) universitet,
- b) vitenskapelig høyskole eller
- c) høyskole.

(2) Hvilken kategori den enkelte institusjon tilhører avgjøres av Kongen på grunnlag av en faglig vurdering fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

(3) Kongen kan på grunnlag av en faglig vurdering fra NOKUT bestemme at enkelte av lovens regler skal gjelde tilsvarende for andre institusjoner.

(4) Departementet kan, etter innstilling fra styret, vedta at det kan gjøres avvik fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede pedagogiske eller organisatoriske forsøk.

(5) Loven gjelder for universiteter og høyskoler med virksomhet i riket. Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen for så vidt ikke annet fastsettes av Kongen. Kongen kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

(6) Loven gjelder ikke for virksomhet som utføres utenfor riket. Kongen kan bestemme at slik virksomhet likevel skal omfattes helt eller delvis av lovens bestemmelser.

(7) Etter avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon kan lovens virkeområde utvides eller innskrenkes på avgrensede saksområder.

§ 1-3 Institusjonenes virksomhet

Universiteter og høyskoler skal arbeide for å fremme lovens formål ved å:

- a) tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap.
- b) utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.
- c) forvalte tilførte ressurser effektivt og aktivt søke tilføring av eksterne ressurser.
- d) bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.
- e) bidra til innovasjon og verdiskapning basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid.
- f) legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten.
- g) bidra til at norsk høyere utdanning og forskning følger den internasjonale forskningsfronten og utviklingen av høyere utdanningstilbud.
- h) samarbeide med andre universiteter og høyskoler og tilsvarende institusjoner i andre land, lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner.
- i) tilby etter- og videreutdanning innenfor institusjonens virkeområde.

§ 1-4 Særlig ansvar for enkelte institusjoner

(1) Universiteter og høyskoler har et særlig ansvar for grunnforskning og forskerutdanning innenfor de områder der de tildeler doktorgrad.

(2) Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Universitetet i Tromsø og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har et særskilt nasjonalt ansvar for å bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger.

(3) Departementet kan gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for forskning eller undervisning på bestemte fagområder. På samme måte kan departementet gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for å bygge opp, drive og vedlikeholde forskningsbiblioteker, kunnskapsbanker og databaser samt museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger for særskilte fagområder.

(4) Departementet kan i samråd med institusjonen legge driften av en nasjonal fellesoppgave til en bestemt institusjon, uten at institusjonens egne styringsorgan har ansvaret for den faglige virksomheten.

§ 1-5 Akademisk og kunstnerisk frihet

(1) Universiteter eller høyskoler kan ikke gis pålegg eller instruksjoner om

- a) læreinnholdet i undervisningen og innholdet i forskningen eller i det kunstneriske og faglige utviklingsarbeidet.
- b) individuelle ansettelser eller utnevnelser.

(2) Institusjoner under denne lov har rett til å utforme sitt eget faglige og verdimeslige grunnlag innenfor de rammer som er fastsatt i eller i medhold av lov.

§ 1-6 Kvalitetssikring

(1) Universiteter og høyskoler skal ha et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring. Studentevalueringer skal inngå i systemet for kvalitetssikring.

(2) Departementet kan gi nærmere bestemmelser om krav til kvalitetssikringssystem i forskrift.

Kapittel 2: Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen - NOKUT

§ 2-1 NOKUTs oppgaver og myndighet

(1) NOKUT skal være et faglig uavhengig statlig organ som gjennom akkreditering og evaluering skal kontrollere kvaliteten ved norske institusjoner som tilbyr høyere utdanning, samt godkjenne utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov. Akkrediterings- og evalueringsvirksomheten skal utformes slik at institusjonene kan dra nytte av den i sitt kvalitetssikrings- og utviklingsarbeid.

(2) NOKUTs oppgaver er:

- a) Evaluering av institusjonenes system for kvalitetssikring.
- b) Akkreditering av institusjoner.
- c) Akkreditering av studietilbud.
- d) Revidering av akkreditering som allerede er gitt.
- e) Evalueringer av betydning for å kunne bedømme kvaliteten i høyere utdanning. Departementet kan pålegge organet å foreta slike evalueringer.
- f) Generell godkjenning av utdanning fra institusjoner som ikke går inn under denne lov.

(3) Departementet kan ikke gi NOKUT pålegg utover det som er hjemlet i lov eller fastsettes av departementet i forskrift, og kan ikke overprøve NOKUTs akkrediteringer.

(4) Alle evalueringer som foretas av NOKUT er offentlige, og NOKUT skal bidra til at disse gjøres kjent.

(5) NOKUTs vedtak overfor private institusjoner kan i forskrift unntas fra bestemmelsene om klage i forvaltningsloven kap. VI.

§ 2-2 NOKUTs styre

(1) NOKUT ledes av et styre som har det overordnede ansvar for virksomheten og de beslutninger som NOKUT treffer.

(2) Styret oppnevnes av Kongen og består av åtte medlemmer. Ett medlem skal være student. Ett medlem skal oppnevnes blant NOKUTs ansatte og skal ha stemmerett i saker som angår de ansattes forhold. Det skal oppnevnes varamedlemmer, herunder personlige varamedlemmer for de ansattes og studentenes medlemmer. Departementet oppnevner styrets leder.

(3) Styrets funksjonstid er fire år. Studentmedlemmer oppnevnes for to år.

(4) Medlemmer av styret kan ikke inneha ledende stilling eller verv ved institusjoner under denne lov.

(5) Styret ansetter daglig leder for NOKUT på åremål. Åremålsperioden skal være seks år.

Kapittel 3: Faglige bestemmelser - akkreditering

§ 3-1 Akkreditering av studietilbud og institusjoner

(1) Akkreditering forstås i denne lov som en faglig bedømming av om en høyere utdanningsinstitusjon og de studier denne tilbyr, fyller et gitt sett av standarder. Akkrediteringen skal baseres på evaluering foretatt av eksterne sakkyndige oppnevnt av NOKUT. Akkreditering er en forutsetning for at en institusjon kan tilby utdanninger som er etablert med hjemmel i §§ 3-2 og 3-3.

(2) Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og fastsetting av standarder som skal legges til grunn for akkrediteringen.

(3) Hvis NOKUT finner at en institusjon ikke lenger oppfyller vilkårene for akkreditering, skal det gis en frist for å rette forholdene. Hvis vilkårene for akkreditering fortsatt ikke er til stede, skal NOKUT trekke akkrediteringen tilbake.

§ 3-2 Grader, yrkesutdanninger og titler

(1) Kongen bestemmer hvilke grader og yrkesutdanninger en institusjon kan gi, den tid det enkelte studium skal kunne gjennomføres på, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til. Departementet kan gi forskrift om et nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner og mål for grader og yrkesutdanninger og om institusjonenes adgang til å gi grader og yrkesutdanninger i samarbeid med andre institusjoner. Departementet kan gi forskrift om krav til høyere grad og om omfang av selvstendig arbeid i høyere grad.

(2) Departementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger.

(3) Departementet kan fastsette at bestemte emner inntil 20 studiepoeng skal inngå i en grad.

(4) En institusjon som har rett til å gi doktorgrad eller tilsvarende, kan på de samme fagområder tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig eller kunstnerisk innsats, eller fremragende arbeid til gagn for vitenskapen eller kunsten.

(5) Departementet kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som titler som er beskyttet etter første eller fjerde ledd, eller som på en misvisende måte er egnet til å forveksles med disse.

(6) Den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel, alene eller som del av en annen tittel, uten å ha rett til dette etter første eller fjerde ledd, eller i strid med bestemmelse gitt i medhold av femte ledd, straffes med bøter.

§ 3-3 Faglige fullmakter

(1) Institusjoner som er akkreditert som universitet, har fullmakt til selv å bestemme hvilke fag og emner institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for en grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 3-2.

(2) Institusjoner som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller høyskole, har fullmakt til selv å bestemme hvilke fag og emner institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for lavere grad eller yrkesutdanning fastsatt med hjemmel i § 3-2. Innenfor de fagområder der de kan tildele doktorgrad eller tilsvarende, bestemmer de selv hvilke fag og emner institusjonen skal tilby, og som skal inngå i grunnlaget for øvrige grader eller yrkesutdanninger fastsatt med hjemmel i § 3-2. For fagområder der de ikke kan tildele doktorgrad, fastsetter departementet slike bestemmelser.

(3) Styret fastsetter studieplan for det faglige innholdet i studiene, herunder bestemmelser om obligatoriske kurs, praksis og lignende og om vurderingsformer.

(4) Fullmakter etter første og annet ledd kan trekkes tilbake av departementet dersom institusjonene ikke har et tilfredsstillende internt system for kvalitetssikring, jf. § 1-6.

§ 3-4 Godskriving og godkjenning av annen utdanning

(1) Utdanning fra en institusjon som går inn under denne lov, skal godskrives studenten ved de andre institusjonene med samme antall studiepoeng. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold.

(2) NOKUT avgjør, etter søknad fra enkeltpersoner, om utdanning fra utenlandsk høyere utdanningsinstitusjon eller norsk institusjon som ikke går inn under loven, skal godkjennes som likestilt med akkreditert norsk høyere utdanning.

(3) Institusjoner som er akkreditert som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole, avgjør selv søknader fra enkeltpersoner om godkjenning av annen høyere utdanning som faglig jevngrad med utdanning som tilbys ved den enkelte institusjon. Godkjenning etter denne bestemmelsen gir rett til å bruke den tittel som er fastsatt for den utdanningen det er jevnført med.

(4) I særlige tilfeller kan godkjenning etter tredje ledd gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

(5) Departementet kan gi forskrift om godskriving etter første ledd og om saksbehandling og klageadgang etter annet og tredje ledd.

§ 3-5 Fritak for eksamen eller prøve

Fritak for eksamen eller prøve skal gis når det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt ved samme eller annen institusjon. Det kan også gis slikt fritak på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Dokumentasjon av realkompetanse kan også gi grunnlag for fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne praksis. Styret bestemmer om vedkommende avdeling eller særskilt organ ved institusjonen skal avgjøre saker om fritak.

§ 3-6 Krav for opptak til høyere utdanning

(1) Det generelle grunnlag for opptak som student (generell studiekompetanse) er fullført og bestått norsk videregående opplæring med de krav til fagsammensetning og timefordeling som departementet fastsetter. Departementet kan fastsette at også annen høvelig utdanning eller kombinasjon av utdanning og yrkespraksis skal være generelt opptaksgrunnlag. Institusjonen skal vurdere om søkere har kvalifikasjoner likeverdig med de fastsatte krav for opptak.

(2) Institusjonene kan gi søkere som er 25 år eller eldre i opptaksåret, opptak til enkeltstudier dersom de på grunnlag av realkompetanse har de nødvendige kvalifikasjoner for vedkommende studium. Departementet kan gi nærmere regler om dokumentasjon, saksbehandling og eventuell samordning.

(3) Departementet kan i forskrift fastsette at institusjonene i særskilte tilfeller kan gjøre unntak fra bestemmelsen om generell studiekompetanse for søkere under 25 år.

(4) Departementet kan i forskrift unnta enkelte studier eller fag fra kravene til generell studiekompetanse.

(5) Departementet kan i forskrift fastsette spesielle opptakskrav når hensynet til gjennomføringen av studiet gjør dette nødvendig.

(6) Den som er tatt opp som student ved en institusjon under loven, har adgang til åpne studier ved de øvrige, så fremt opptakskravet er generell studiekompetanse og søkeren ikke er tatt opp med hjemmel i andre, tredje eller fjerde ledd.

(7) Styret kan fastsette faglige minstekrav ved opptak til høyere grads studier.

§ 3-7 Studentopptak

(1) Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptak.

(2) Departementet kan gi forskrift om klagebehandling og rangering av søkerne.

(3) Det skal være eget opptak til høyere grads studier.

(4) Departementet kan fastsette adgangsregulering når det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.

(5) Når kapasitetshensyn eller ressurs-hensyn krever det, kan styret selv regulere adgangen til det enkelte studium eller deler av det, innenfor de rammer og mål som gis av departementet.

(6) Dersom en institusjon oppdager at en søker har levert falskt vitnemål eller andre falske dokumenter, kan andre institusjoner under denne lov informeres. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner mv.

(7) Dersom en institusjon har rekruttert utenlandske studenter ved å benytte eksterne formidlingstjenester, har institusjonen ansvar for

- a) at studentene har fått tilfredsstillende informasjon om de studier vedkommende er opptatt til, herunder om studiets oppbygging, hvilken tid studiet er normert til og hvilke faglige krav som stilles.
- b) at studenten har fått tilfredsstillende informasjon om lærestedet, herunder om institusjonens ulike tilbud til studenter.
- c) å være informert om på hvilken måte studenten er rekruttert og på hvilke betingelser tjenesten er tilbudt studenten.

§ 3-8 Undervisning

(1) Studieåret er normalt 10 måneder. Styret fastsetter undervisningsterminene. Et fullt studieår er normert til 60 studiepoeng.

(2) Forelesninger er som hovedregel offentlige. Når forelesningenes art tilsier det, eller det er fastsatt egenbetaling for det aktuelle fag eller studium, kan styret likevel bestemme at visse forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller visse grupper av studenter.

§ 3-9 Eksamen og sensur

(1) Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvet og

vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal også sikre det faglige nivå ved vedkommende studium. Det skal være ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

(2) Styret oppnevner sensor ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering når resultatet inngår på vitnemålet eller innregnes i karakter for vedkommende studium. Det skal være minst to sensorer, hvorav minst én ekstern, ved bedømmelse av kandidatens selvstendige arbeid i høyere grad.

(3) Den muntlige del av eksamener og prøver skal være offentlig med mindre hensynet til gjennomføringen av eksamenen eller prøven tilsier noe annet. Styret kan gjøre unntak fra regelen om offentlig eksamen i det enkelte tilfelle etter ønske fra vedkommende eksamenskandidat, når tungtveiende hensyn taler for det.

(4) Sensuren skal foreligge innen tre uker hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Styret selv kan gjøre unntak for enkeltksamener og kan i midlertidig forskrift etter sjuende ledd fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antall kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å avvikle sensuren på tre uker. Styret selv kan i forskrift etter sjuende ledd fastsette lengre frist for avhandling og tilsvarende større skriftlige arbeider.

(5) Ved ny sensurering etter §§ 5-2 og 5-3 benyttes minst to nye sensorer, hvorav minst én ekstern. Endring kan gjøres både til gunst og ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

(6) Vurderingsuttrykket ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering skal være bestått/ikke bestått eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.

(7) Styret selv gir forskrift om avleggelse av og gjennomføring av eksamener og prøver, herunder vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve på nytt og for adgang til ny praksisperiode og bestemmelser om oppmelding og vilkår for oppmelding. For utdanninger med nasjonale rammeplaner fastsatt etter § 3-2 annet ledd må forskriften ta utgangspunkt i de eventuelle generelle bestemmelser om eksamen og sensur som gis i rammeplanen. Styret kan delegerer til avdeling eller grunnenhet å gi utfyllende regler om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.

§ 3-10 Rett til å gå opp til eksamen

(1) Den som oppfyller kravene til opptak, jf. § 3-6, og andre krav for å gå opp til eksamen i vedkommende fag eller studium, har rett til å gå opp til eksa-

men. Dette gjelder også studenter som ikke er opptatt ved faget eller studiet.

(2) Oppmelding etter denne paragraf kan nektes dersom kandidaten ikke har fulgt obligatorisk undervisning eller gjennomført obligatorisk praksis.

(3) Styret gir forskrift om adgangen til å gå opp til eksamen, og kan fastsette særskilt oppmeldingsfrist for kandidater som går opp til eksamen uten å være tatt opp som student.

(4) Styret kan fastsette at eksamenskandidater som ikke er tatt opp som studenter til vedkommende studium, skal betale et vederlag som dekker institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen eller eventuell egenbetaling fastsatt for studiet eller faget. Departementet kan gi forskrift om egenbetaling etter denne bestemmelsen.

§ 3-11 Vitnemål

(1) Institusjonen utferdiger vitnemål om fullført utdanning. Samtidig skal det utferdiges Diploma Supplement. NOKUT kan gi retningslinjer for innholdet i Diploma Supplement.

(2) Den som ikke har avsluttet utdanning, skal på anmodning gis karakterutskrift for de eksamener eller prøver som han eller hun har bestått.

(3) For en kandidat som går opp til eksamen etter § 3-10 første ledd annet punktum, skal det angis på vitnemål eller karakterutskrift dersom kandidatens kunnskaper og ferdigheter er prøvet på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.

(4) Det skal fremgå av vitnemålet dersom utdanningen er gitt i samarbeid med andre institusjoner, jf. § 3-2 første ledd.

(5) Institusjonen skal tildele autorisasjon for helsepersonell i forbindelse med utstedelse av vitnemål, i den utstrekning det er fastsatt i forskrift gitt i medhold av lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v.

Kapittel 4: Studentenes rettigheter og plikter

§ 4-1 Studentorgan

(1) Studentene ved universiteter og høyskoler kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor institusjonens styre. Tilsvarende kan studenter ved den enkelte avdeling eller grunnenhet opprette studentorgan for denne.

(2) Ved valg til organ som nevnt i første ledd skal det avholdes urnevalg blant studentene, med mindre det i allmøte enstemmig er bestemt noe annet. Et vedtak om annen valgordning enn urnevalg gjelder kun for første påfølgende valg.

(3) Institusjonen skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte. Omfanget av tilretteleggingen skal spesifiseres i en avtale mellom institusjonen og det øverste studentorgan.

(4) Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene på det aktuelle nivå.

§ 4-2 Utdanningsplan

Mellom institusjonen og studenter som tas opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer, skal det utarbeides en utdanningsplan. Utdanningsplanen skal inneholde bestemmelser om institusjonens ansvar og forpliktelser overfor studenten, og studentens forpliktelser overfor institusjonen og medstudenter. Departementet kan gi forskrift om innhold i utdanningsplan.

§ 4-3 Læringsmiljø

(1) Styret har det overordnede ansvar for studentenes læringsmiljø. Styret skal, i samarbeid med studentsamskipnadene, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.

(2) Styret har ansvar for at læringsmiljøet på institusjonen, herunder det fysiske og psykiske arbeidsmiljø, er fullt forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal det, så langt det er mulig og rimelig, sørges for

- a) at lokaler, adkomstveier, trapper mv. er dimensjonert og innredet for den virksomhet som drives.
- b) at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklima og luftkvalitet.
- c) at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige.
- d) at lokalene er innredet slik at uheldige fysiske belastninger for studentene unngås.
- e) at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges.
- f) at tekniske innretninger og utstyr er forsynt med verneinnretninger og blir vedlikeholdt slik at studentene er vernet mot skader på liv og helse.
- g) at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at funksjonshemmede kan studere ved institusjonen.
- h) at læringsmiljøet er innrettet for studenter av begge kjønn.
- i) at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om krav til læringsmiljøet.

(3) Ved institusjonen skal det være et læringsmiljøutvalg som skal bidra til at bestemmelsene i første og annet ledd blir gjennomført. Utvalget skal delta i planleggingen av tiltak vedrørende læringsmiljø, og nøye følge utviklingen i spørsmål som angår studentenes sikkerhet og velferd. Styret kan tillegge utvalget også andre oppgaver. Læringsmiljøutvalget skal

holdes orientert om klager som institusjonen mottar fra studenter vedrørende læringsmiljøet. Læringsmiljøutvalget kan gi uttalelser om disse forholdene. Læringsmiljøutvalget skal gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak som Arbeidstilsynet treffer. Læringsmiljøutvalget rapporterer direkte til styret, og skal hvert år avgi rapport om institusjonens arbeid med læringsmiljø. Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter hver i utvalget. Utvalget velger hvert år leder vekselvis blant institusjonens og studentenes representanter.

(4) Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå som en del av institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 1-6.

(5) Institusjonen skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.

(6) Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i annet ledd overholdes. Lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø kapittel XIII om tilsyn og tvangsmidler m.v. gjelder tilsvarende så langt det passer. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om tilsyn og tvangsmidler for å fremme overholdelse av denne paragraf.

§ 4-4 Studentenes representasjon i institusjonens organer

(1) Studentene skal ha minst 20 prosent av medlemmene i alle kollegiale organ som tildeles beslutningsmyndighet. Der dette ikke utgjør mer enn ett medlem, skal studentene ha rett til å møte med ytterligere en student med tale- og forslagsrett.

(2) Bestemmelsen i første ledd kan fravikes dersom det delegerende organ enstemmig bestemmer noe annet.

§ 4-5 Rett til fødselspermisjon

(1) En student som får barn under studiene, skal gis rett til permisjon fra studiene under svangerskap og til omsorg for barn. Studenten skal ha rett til å gjenoppta sine studier på tilsvarende nivå som før permisjonen. Bestemmelsene i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø §§ 31 og 32 gjelder så langt de passer.

(2) Universiteter og høyskoler skal legge til rette for at studenter som er i permisjon etter første ledd, kan gjenoppta sine studier så raskt som mulig etter endt permisjon.

§ 4-6 Studentenes taushetsplikt

En student som i studiesammenheng får kjennskap til noens personlige forhold, har taushetsplikt etter de regler som gjelder for yrkesutøvere på vedkommende livsområde. Institusjonen skal utarbeide

taushetsplikterklæring som må underskrives av de studenter dette er aktuelt for.

§ 4-7 Annullering av eksamen eller prøve

(1) Styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, kan annullere eksamen eller prøve eller godkjenning av kurs hvis studenten

- ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden har skaffet seg adgang til å gå opp til vedkommende eksamen eller prøve, eller til å delta i vedkommende kurs, eller
- har forsøkt å fuske eller forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket ved avleggelsen av, eller for- ut for endelig sensur av, vedkommende eksamen eller prøve, eller under gjennomføringen av vedkommende kurs.

(2) Styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, kan annullere godskriving eller godkjenning av utdanning, eller fritak for eksamen eller prøve, hvis studenten har oppnådd dette ved hjelp av falskt vitnemål eller annen form for uredelig opptreden.

(3) Vedtak om annullering etter første og annet ledd kan påklages til departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 sjuende ledd.

(4) Adgangen til annullering foreldes ikke.

(5) Etter avgjørelse om annullering pliktes eventuelt vitnemål eller karakterutskrift tilbakelevert institusjonen. Blir ikke vitnemålet eller karakterutskriften tilbakelevert institusjonen i rett tid, kan denne kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfullbyrdelseslovens kap. 13.

(6) Hvis vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøving, skal institusjonen gi melding om annulleringen til vedkommende myndighet.

(7) Andre institusjoner under denne lov kan informeres om annullering av eksamen eller prøve. Departementet kan gi nærmere regler om informasjonsrutiner mv.

§ 4-8 Utestenging og bortvisning

(1) En student som tross skriftlig advarsel fra styret gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, kan etter vedtak av styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, bortvises fra nærmere bestemte områder ved institusjonen for inntil ett år. Hvis en student etter skriftlig advarsel fra styret fortsatt ikke respekterer slik bortvisning, kan styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, utestenge ham eller henne fra studiet i inntil ett år.

(2) En student som grovt klanderverdig har opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse for pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som del i

klinisk undervisning eller praksisopplæring, eller som gjør seg skyldig i grove brudd på taushetsplikt eller i grovt usømmelig opptreden overfor disse, kan etter vedtak av styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, utestenges fra studiet i inntil tre år. Institusjonen skal informere Sosial- og helsedirektoratet om utestenging etter dette alternativ når det gjelder studenter som følger utdanninger som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd.

(3) En student som har opptrådt slik som beskrevet i § 4-7 første eller annet ledd, kan ved vedtak av styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved institusjoner under denne lov i inntil ett år. Departementet gir nærmere regler om informasjonsrutiner mv.

(4) Vedtak om bortvisning eller utestenging trefes med minst to tredels flertall. Vedtak om slik reaksjon kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 sjuende ledd, er klageinstans.

(5) Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om bortvisning eller utestenging er reist, eventuelt fra skriftlig advarsel etter første ledd er gitt. Utgiftene til dette dekkes av institusjonen.

§ 4-9 Utestenging grunnet straffbare forhold - politiattest

(1) I studier der studenter kommer i kontakt med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre som del av klinisk undervisning eller praksisopplæring, kan det kreves at studentene legger frem politiattest ved opptak til, eller underveis i studiet.

(2) Politiattesten skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt eller dømt for seksuelle overgrep, grove voldsforbrytelser eller straffbare forhold vedrørende besittelse og bruk eller omsetning av narkotiske stoffer eller medikamenter. Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøving, gjelder disse tilsvarende for studenter som deltar i praksisopplæring eller klinisk undervisning.

(3) Den som er dømt for forhold som innebærer at hun eller han må anses som uskikket til å delta i arbeid med pasienter, klienter, barnehagebarn, elever eller andre, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning hvor slik deltakelse må anses som uforsvarlig på grunn av den kontakt studenten får med disse i denne forbindelse.

(4) Den som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som omtalt i annet ledd, jf. åttende ledd, kan utestenges fra praksisopplæring eller klinisk undervisning til rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt, hvis dette er nødvendig av hensyn til sikkerhet

eller behandlingsmiljø for pasienter, klienter, barn, elever eller andre som studenten vil komme i kontakt med i denne forbindelse.

(5) En nasjonal nemnd oppnevnt av departementet avgjør, etter uttalelse fra styret selv eller institusjonens klagenemnd, om studenten skal nektes retten til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Forvaltningsloven § 42 gjelder tilsvarende. Nemnda skal ha fem medlemmer. Lederen skal fylle de lovbestemte kravene til lagdommer, og to av medlemmene skal oppnevnes etter forslag fra studentenes organisasjoner.

(6) Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 sjuende ledd, er klageinstans for nemndas vedtak.

(7) Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak om utestenging fra klinisk undervisning eller praksisopplæring er reist i den nasjonale nemnda. Utgiftene til dette dekkes av institusjonen.

(8) Kongen gir forskrifter om hvilke studier som skal omfattes av første ledd, om hvilke straffbare forhold som kan føre til utestenging, og om saksbehandlingen.

§ 4-10 Utestenging etter skikkethetsvurdering

(1) Kongen kan fastsette at i enkelte utdanninger skal institusjonen vurdere om den enkelte student er skikket for yrket. Skikkethetsvurdering skal foregå gjennom hele studiet.

(2) Vitnemål for fullført utdanning forutsetter at studenten er vurdert som skikket for yrket.

(3) Styret selv eller institusjonens klagenemnd, jf. § 5-1, kan etter innstilling fra en egen skikkethetsnemnd vedta at en student ikke er skikket for yrket. En student som ikke er skikket for yrket, kan utestenges fra studiet.

(4) Vedtak om at en student ikke er skikket og om utestenging, treffes med minst to tredels flertall. Vedtak kan påklages av studenten etter reglene i forvaltningsloven. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av dette, jf. § 5-1 sjuende ledd, er klageinstans.

(5) Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen talsperson fra sak er reist i skikkethetsnemnda. Utgiftene til dette dekkes av institusjonen.

(6) Departementet gir forskrift om skikkethetsvurdering i de enkelte utdanninger.

§ 4-11 Domstolsprøving av vedtak om bortvisning eller utestenging

(1) Studentene kan bringe vedtak om bortvisning, utestenging og skikkethetsvurdering inn for prøving ved tingretten i den rettskrets institusjonens administrasjon har sitt sete. Slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at endelig vedtak foreligger.

(2) Forliksmegling foretas ikke. Institusjonen dekker alle omkostninger ved søksmålet, herunder også honorar til saksøkers advokat.

(3) Retten kan prøve alle sider av vedtaket.

Kapittel 5: Klage

§ 5-1 Klagenemnd og særskilte nasjonale klageorgan

(1) Universiteter og høyskoler skal opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter styrets bestemmelse, andre klagesaker for studentene.

(2) Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for lagdommere. Leder og varamedlem for leder skal ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter.

(3) Representanter for institusjonens eier eller medlem av institusjonens styre kan ikke være medlem av klagenemnda.

(4) Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlem for leder og to andre medlemmer er til stede.

(5) Klagenemndas vedtak i klagesaker kan ikke påklages.

(6) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i klagesaker.

(7) Departementet kan opprette særskilte nasjonale klageorgan som skal behandle klager over enkeltvedtak for bestemte områder.

§ 5-2 Klage over formelle feil ved eksamen

(1) Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage avgjøres av styret selv eller institusjonens klagenemnd.

(2) Hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, skal sensurvedtaket oppheves. Hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider, foretas ny sensurering. I motsatt fall holdes ny eksamen eller prøve med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan påklages etter reglene i § 5-3.

(3) Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen fremsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

(4) Finner styret eller klagenemnden at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve.

§ 5-3 Klage over karakterfastsetting - rett til begrunnelse

(1) Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse fremsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse fremsettes innen én uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, likevel ikke mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

(2) Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg.

(3) Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelige for studentene etter at karakterer er fastsatt.

(4) En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultat er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastsetting eller klage over formelle feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller gjennomføring av vurderingen fremsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger. Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten skal fremsette klage etter vurdering av separat prøve, oppgave eller annen vurdering, eller om klage skal fremsettes når resultatet fra fag, emne eller emnegruppe er kunngjort.

(5) Bedømmelse av muntlig prestasjon og vurdering av praksisopplæring eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når prøven ikke er bestått.

(6) Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages.

Kapittel 6: Ansettelse

§ 6-1 Generelt

Ved ansettelser m.m. ved institusjoner under denne lov gjelder de alminnelige regler i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø og lov 4. mars 1983 nr. 3 om statstjenestemenn m.m., med de særregler som følger av denne lov.

§ 6-2 Likestilling

Universiteter og høyskoler skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene for samtlige kategorier av stillinger ved institusjonen.

§ 6-3 Utlysning av og ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger

(1) Ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger foretas av styret, eller etter styrets beslutning av underordnet organ eller ett eller flere ansettelsesutvalg. Styret selv fastsetter sammensetningen av ansettelsesutvalget. Studentene skal være representert i ansettelsesorganet, hvis ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.

(2) Ansettelsesorganet utlyser selv undervisnings- og forskerstillinger. Hvis det ene kjønn er klart underrepresentert innen den aktuelle stillingskategori på vedkommende fagområde, skal de som er av dette kjønn spesielt inviteres til å søke.

(3) Ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger skjer på grunnlag av innstilling. Innstilling skjer ut fra sakkyndig bedømmelse etter den stillingsbeskrivelse som er gitt i utlysning og betenkning. Ansettelsesorganet kan avgjøre at det i tillegg skal gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver. Ansettelsesorganet kan i særskilte tilfeller bestemme at kravet om sakkyndig bedømmelse kan fraviks for undervisnings- og forskerstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger. Når det foretas sakkyndig bedømmelse, skal begge kjønn være representert blant de sakkyndige. Det skal legges vekt på likestillingshensyn ved ansettelse. I stillinger hvor det stilles krav om pedagogiske kvalifikasjoner, skal det foretas en særskilt vurdering av om søkerne oppfyller disse. Styret gir nærmere regler om bedømmelsen, jf. likevel sjette ledd.

(4) Når særlige grunner taler for det, kan styret foreta ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger uten forutgående kunngjøring. Slik ansettelse kan ikke foretas hvis mer enn ett medlem av styret motsetter seg dette.

(5) Styret selv bestemmer hvem som skal innstille og fastsetter nærmere regler om innstilling m.m.

(6) Departementet kan gi forskrift om fremgangsmåte og kriterier for ansettelse eller opprykk i undervisnings- og forskerstillinger.

§ 6-4 Ansettelse på åremål

(1) Ansettelse på åremål kan benyttes for:

- a) rektor
- b) administrerende direktør
- c) prorektor
- d) leder for avdeling og grunnenhet
- e) undervisnings- og forskerstillinger når vedkommende skal delta i prosjekt
- f) postdoktorstillinger
- g) stipendiater
- h) vitenskapelige assistenter
- i) spesialistkandidater
- j) undervisnings- og forskerstillinger når skapende

eller utøvende kunstnerisk kompetanse inngår som et vesentlig element i kompetansekravet

(2) Åremålsperioden etter første ledd bokstavene a, c og d, skal være fire år. Ingen kan være ansatt på åremål etter bokstavene a og c i en sammenhengende periode på mer enn åtte år, og ikke mer enn tolv år etter bokstav d. Når særlige grunner taler for det, kan departementet, etter forslag fra styret, fastsette en annen åremålsperiode enn fire år.

(3) Åremålsperioden for ansatte nevnt i første ledd bokstavene e og j, kan være fire til seks år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

(4) For stillinger etter første ledd bokstavene f til i gir departementet forskrift om varighet, arbeidets omfang og innhold og om adgangen til å fornye ansettelsesforholdet.

§ 6-5 Midlertidig ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger

(1) Dersom det til fast vitenskapelig stilling ved en høyere utdanningsinstitusjon ikke har meldt seg søker som etter fastsatte vilkår eller sakkyndig bedømmelse er klart kvalifisert for fast ansettelse, og det ikke er sannsynlig at kvalifisert søker vil melde seg ved ny kunngjøring, kan likevel en søker ansettes for begrenset tid når:

- a) muligheten for tidsbegrenset ansettelse er nevnt i kunngjøringen, og
- b) vedkommende, etter ansettelsesmyndighetens vurdering, har forutsetninger for å skaffe seg de nødvendige kvalifikasjoner i løpet av ansettelsesperioden.

Ansettelsesmyndigheten fastsetter ansettelsesperioden, som ikke må vare over tre år. Ansettelsesperioden kan dog forlenges med den tid det tar å få gjennomført en forsvarlig vurdering av vedkommendes kvalifikasjoner, men ikke ut over seks måneder. Tidsrommet kan deretter ikke forlenges, og ny tidsbegrenset ansettelse av vedkommende kan heller ikke skje. Ved utløpet av ansettelsesperioden har vedkommende krav på å bli vurdert for fast ansettelse før stillingen kunngjøres på ny.

(2) Dersom det ikke har vært mulig å få søkere som tilfredsstillt kompetansekravene for ansettelse etter første ledd, og det på grunn av undervisningssituasjonen er helt nødvendig å foreta ansettelse, kan det foretas midlertidig ansettelse for inntil tre år og seks måneder i lavere stilling som vedkommende tilfredsstillt kompetansekravene til.

(3) Permisjoner som vedkommende har krav på etter lov eller tariffavtale, skal ikke medregnes ved beregning av ansettelsesperioden etter denne paragraf.

§ 6-6 Særregler for visse typer bistillinger

Det kan nyttes midlertidig ansettelse i inntil 20 prosent av undervisnings- og forskerstilling. Departementet kan gi forskrift om varighet og vilkår for fratredelse.

§ 6-7 Enerett til bruk av visse stillingstitler

(1) Stillingsbetegnelsen professor kan bare benyttes om stillinger på høyeste vitenskapelige eller kunstneriske nivå ved universiteter og høyskoler som har akkreditering som institusjon eller for enkeltstudier etter denne lov. Departementet kan bestemme at andre titler på undervisnings- og forskerstillinger skal gis tilsvarende beskyttelse.

(2) Såfremt NOKUT bekrefter at annen institusjon, som ikke kommer inn under denne lov, tilbyr høyere utdanning og utfører forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid av tilsvarende nivå på ett eller flere fagfelt, kan departementet bestemme at profesortittelen og annen beskyttet tittel kan benyttes ved slik institusjon. Bedømmelsen av kvalifikasjonene skal i det vesentlige være den samme som ved institusjon som går inn under denne lov.

(3) Den som har hatt stilling med vernet tittel etter første ledd i minst ti år, eller som etter kortere tjenestetid blir pensjonert fra slik stilling, har rett til å bruke tittelen.

(4) Den som er avskjediget eller fradømt sin stilling, har ikke rett til å bruke vernet tittel.

(5) Den som forsettlig eller uaktsomt bruker en vernet tittel, alene eller som del av tittel, kan straffes med bøter.

Kapittel 7: Diverse bestemmelser

§ 7-1 Egenbetaling

(1) Statlige universiteter og høyskoler kan ikke kreve egenbetaling fra studenter for ordinære utdanninger som fører frem til en grad eller yrkesutdanning. Departementet kan i særskilte tilfeller, etter søknad, godkjenne unntak fra denne bestemmelse.

(2) Private universiteter og høyskoler skal la statlige driftstilskudd og egenbetaling fra studentene komme studentene til gode. Institusjoner som mottar statstilskudd, kan ikke gi økonomisk utbytte eller på annen måte overføre overskudd til eier eller dens nærstående.

(3) Departementet kan fastsette forskrift om universiteter og høyskolars adgang til å ta egenbetaling fra studenter og om adgangen til å kreve inn andre utgifter knyttet til studiene.

§ 7-2 Beskyttelse av universiteters og høyskolars egennavn

(1) Kongen fastsetter navn for statlige universiteter og høyskoler. Private universiteter og høyskoler

fastsetter selv sitt navn. Universiteters og høyskolars egennavn skal beskrive hvilken institusjonskategori institusjonen tilhører. Institusjonens egennavn skal registreres i Enhetsregisteret.

(2) Bare institusjon som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller universitet kan benytte slik betegnelse. Betegnelsen høyskole kan bare benyttes av institusjoner som er akkreditert som høyskole eller som er akkreditert for å tilby enkeltstudier etter denne lov.

(3) Departementet kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av institusjonsbetegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha slik godkjenning, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse nevnt i annet ledd.

(4) Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene nevnt i annet ledd. Departementet bestemmer hvilke betegnelser institusjonene skal benytte på andre språk.

(5) Den som i strid med bestemmelsene i denne paragraf forsettlig eller uaktsomt bruker en vernet institusjonsbetegnelse, kan straffes med bøter.

§ 7-3 Bevilling som statsautorisert translator

(1) Departementet gir bevilling som statsautorisert translator. Departementet kan gi forskrifter om vilkårene knyttet til slik bevilling. Tittelen statsautorisert translator kan bare benyttes av den som er gitt bevilling i henhold til denne bestemmelse.

(2) Den som i strid med bestemmelsen i første ledd forsettlig eller uaktsomt bruker slik tittel, alene eller som del av tittel, kan straffes med bøter.

§ 7-4 Ansatte i vitenskapelig samling

Den som er ansatt ved vitenskapelig samling må ikke uten samtykke fra styret holde egne samlinger av samme eller lignende art, eller for egen regning drive handel eller bytte med saker som hører til slik samling.

§ 7-5 Grunnlagsmateriale for almanakker

Universitetet i Oslo skal utarbeide det astronomiske grunnlagsmateriale som trengs for utgivelse av almanakker og kalendere i Norge.

§ 7-6 Forholdet til annen lovgivning

(1) Bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13e gjelder for universiteter og høyskoler.

(2) Avgjørelse om godkjenning og godskriving av utdanning etter § 3-4, fritak for eksamen eller prøve etter § 3-5, opptak av studenter etter §§ 3-6 og 3-7, rett til å gå opp til eksamen etter § 3-10, annullere

ring av eksamen eller prøve etter § 4-7 og bortvisning og utestengning etter §§ 4-8 til 4-10 regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det samme gjelder avgjørelse i sak om klage over formelle feil ved eksamen etter § 5-2.

(3) Universiteter og høyskoler skal regnes som offentlige organer etter lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) § 21.

Del II Private universiteter og høyskoler

Kapittel 8: Diverse bestemmelser - private institusjoner

§ 8-1 Institusjonens ledelse - styret

(1) Private universiteter og høyskoler under denne lov skal ledes av et styre som øverste organ.

(2) Styret skal ha representanter fra studenter og ansatte. Styret skal ha en sammensetning på minst fem medlemmer. Hvis styret har mer enn ti medlemmer, skal hver av gruppene studenter og ansatte ha minst to medlemmer hver. Kravene i likestillingsloven § 21, jf. § 7-6 tredje ledd, om representasjon av begge kjønn, skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets.

(3) Det skal være størst mulig åpenhet om styrets arbeid.

§ 8-2 Delegasjon

(1) Alle beslutninger ved private universiteter og høyskoler truffet av andre enn styret, treffes etter delegasjon fra styret og på styrets ansvar.

(2) Styret kan delegerer sin avgjørelsesmyndighet til andre ved institusjonen i den utstrekning det ikke følger av denne lov at styret selv skal treffe vedtak, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere.

§ 8-3 Statstilskudd

(1) Private universiteter og høyskoler som tilfredsstiller de krav som oppstilles i denne lov, kan etter søknad til Kongen kjennes berettiget til statstilskudd til dekning av driftskostnader for utdanninger som er akkreditert av NOKUT.

(2) Styret ved private universiteter og høyskoler skal hvert år avlegge årsregnskap med redegjørelse for resultatene av virksomheten og budsjett for kommende år.

(3) Departementet fører tilsyn med private universiteter og høyskoler som mottar statstilskudd. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om årsregnskap og tilsyn i forskrift.

Del III Statlige universiteter og høyskoler

Kapittel 9: Styret

§ 9-1 Ansvar for institusjonens virksomhet

(1) Styret er det øverste organet ved institusjonen. Det har ansvar for at den faglige virksomheten holder høy kvalitet og for at institusjonene drives effektivt og i overensstemmelse med de lover, forskrifter og regler som gjelder, og de rammer og mål som gis av overordnet myndighet.

(2) Alle beslutninger ved institusjonen truffet av andre enn styret, treffes etter delegasjon fra styret og på styrets ansvar. Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til andre ved institusjonen i den utstrekning det ikke følger av denne lov at styret selv skal treffe vedtak, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere.

§ 9-2 Styrets oppgaver

(1) Styret skal trekke opp strategien for institusjonens utdannings- og forskningsvirksomhet og annen faglig virksomhet og legge planer for den faglige utvikling i samsvar med de mål som er gitt av overordnet myndighet for sektoren og institusjonen.

(2) Styret skal fastsette mål og resultatkrav og har ansvaret for at institusjonens økonomiske ressurser og eiendom disponeres i overensstemmelse med bestemmelser om dette gitt av overordnet myndighet, og etter forutsetninger for tildelte bevilgninger eller andre bindende vedtak.

(3) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse av virksomheten. Styret skal fastsette instruks for institusjonens daglige ledelse.

(4) Styret selv fastsetter virksomhetens interne organisering på alle nivåer. Organiseringen må sikre at studentene og de ansatte blir hørt.

(5) Styret skal hvert år, etter nærmere retningslinjer gitt av departementet, avgi årsregnskap med redegjørelse for resultatene av virksomheten og legge frem forslag til budsjett for kommende år.

(6) Det skal i størst mulig grad være åpenhet om styrets arbeid.

§ 9-3 Styrets sammensetning

(1) Styret har elleve medlemmer og består av styreleder, tre medlemmer valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling, ett medlem valgt blant de teknisk og administrativt ansatte, to medlemmer valgt blant studentene og fire eksterne medlemmer. Hvis rektor er valgt etter § 10-1, er rektor styrets leder. Hvis rektor er ansatt etter § 10-4, erstattes rektor av ett medlem valgt blant ansatte i undervisnings- og forskerstilling, og departementet utpeker ett av de eksterne medlemmene til å være styrets leder.

(2) Styret selv kan fastsette annen styresammensetning enn bestemt i første ledd. Slikt vedtak må

treffes med tilslutning av minst to tredeler av styrets medlemmer. Ansatte i undervisnings- og forskerstilling, teknisk og administrativt ansatte, studenter og eksterne skal være tilfredsstillende representert i styret. Ingen av disse gruppene skal ha flertall alene. § 4-4 første ledd gjelder tilsvarende.

(3) Styret selv kan fastsette at styret skal ha et flertall av eksterne medlemmer. Slikt vedtak må treffes med tilslutning av minst to tredeler av styrets medlemmer. Ansatte i undervisnings- og forskerstilling, teknisk og administrativt ansatte og studenter skal være tilfredsstillende representert i styret. § 4-4 første ledd gjelder tilsvarende.

(4) Styremedlemmer og rektor har krav på en rimelig godtgjøring for vervet, etter regler fastsatt av styret. Departementet kan fastsette retningslinjer for godtgjøring til styremedlemmer og styreleder.

(5) Departementet kan i særlige tilfeller fastsette annen styresammensetning enn bestemt i første ledd eller fastsatt etter tredje ledd.

§ 9-4 Valg og oppnevning av styret

(1) Styremedlemmer som er ansatt ved institusjonen, og varamedlemmer for disse, velges for fire år. Valget foretas særskilt for de to gruppene ansatte i undervisnings- og forskerstilling og ansatte i teknisk eller administrativ stilling.

(2) Hvis de midlertidig ansatte i undervisnings- og forskerstilling utgjør mer enn 25 prosent av de ansatte i undervisnings- og forskerstilling ved institusjonen, skal denne gruppen velge ett av styremedlemmene fra de ansatte i undervisnings- og forskerstilling. Det skal foretas særskilt valg for denne gruppen. Slikt styremedlem velges for ett år.

(3) Styremedlemmer fra studentgruppen, og varamedlemmer for disse, velges for ett år.

(4) Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem er valgt selv om tjenestetiden er utløpt. Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og gruppen som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel.

(5) Forslag til eksterne styremedlemmer, herunder styreleder, og varamedlemmer for disse, fremmes av institusjonens styre. For Samisk høyskole fremmes forslag av høyskolens styre og av Sametinget. For kunsthøyskolene fremmes forslag av høyskolens styre og av Norsk kulturråd. Departementet oppnevner på fritt grunnlag eksterne medlemmer, herunder styreleder, og varamedlemmer for disse for fire år.

(6) Styret selv kan bestemme at visse stillinger ikke er valgbar til institusjonens styre.

(7) Ingen kan gjenvelges som styremedlem hvis vedkommende vil ha fungert i dette verv i et sam-

menhengende tidsrom på åtte år ved begynnelsen av den nye valgperioden.

(8) Kravene i likestillingsloven § 21 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets.

(9) Styret selv fastsetter nærmere regler om valgene.

§ 9-5 Plikt til å ta imot og utføre tillitsverv

(1) En ansatt som blir valgt til styret eller andre tillitsverv ved institusjonen, har plikt til å ta imot vervet. Den som har gjort tjeneste i et tillitsverv, har rett til fritak fra gjenvalg til dette i like lang tid som vedkommende har fungert i vervet. Varamedlem som har møtt som medlem minst halve valgperioden, kan kreve seg fritatt for valg som medlem i neste periode.

(2) Innehaver av tillitsverv skal fratre når valgbarheten opphører.

§ 9-6 Styremøter

(1) Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte.

(2) Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlem av styret og rektor eller administrerende direktør kan kreve at styret sammenkalles. Innkalling til møte skal skje med rimelig varsel.

(3) Medlem av styret har plikt til å møte hvis ikke vedkommende har gyldig forfall.

(4) Medlem av styret har plikt til å delta i forhandlingene og avgi stemme. Det kan ikke stemmes blankt annet enn ved valg.

(5) Om ikke styret for enkelte tilfeller bestemmer noe annet, har ansatt rektor eller administrerende direktør rett og plikt til å være til stede og til å uttale seg på styremøtene.

(6) Styrets møter skal holdes for åpne dører. Styret kan vedta at møtene skal holdes for lukkede dører, eller at bestemte saker skal behandles for lukkede dører. Behandling av sak etter andre punktum skjer for lukkede dører.

(7) Styremøtene ledes av styrelederen, eller i dennes fravær av den styret utpeker som møteleder.

(8) Det skal føres møtebok for styret.

§ 9-7 Vedtaksførhet og flertallskrav

(1) Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av medlemmene er til stede og avgir stemme.

(2) Vedtak treffes med alminnelig flertall av de avgitte stemmer hvis ikke annet er fastsatt i denne lov. Ved stemmelikhet i andre saker enn valg er møteleders stemme avgjørende. Ved stemmelikhet ved valg avgjøres dette ved loddtrekning.

(3) Avstemning i andre saker enn valg og ansettelse skjer ved stemmetegn. Avstemning ved valg og

ansettelse skal skje skriftlig hvis ett av de møtende medlemmer krever dette.

§ 9-8 Adgang til å avsette styret

Hvis styret ved sine disposisjoner bringer institusjonens videre virksomhet i fare, kan Kongen i statsråd avsette styret og oppnevne et midlertidig styre inntil nytt styre er valgt og oppnevnt.

Kapittel 10: Rektor. Administrerende direktør

§ 10-1 Rektor

Med mindre styret har truffet vedtak i medhold av § 10-4, gjelder følgende regler om rektor:

- a) Rektor er styrets leder. Rektor har på styrets vegne det overordnede ansvar for og ledelse av institusjonens virksomhet og fører tilsyn med denne. Rektor, og i dennes sted, prorektor, har rett til å delta i møter i alle institusjonenes styre og utvalg.
- b) Rektor avgjør saker i det omfang disse ikke kan utsettes til styret kan komme sammen i møte. Rektor kan også gis fullmakt til å avgjøre løpende saker som bør avgjøres før neste ordinære styremøte, og som ikke anses som viktige nok til at ekstraordinært møte innkalles. I sak om avskjed eller suspensjon kan rektor bare beslutte kortvarig suspensjon i tjenesten, i påvente av styrets behandling.

§ 10-2 Valg av rektor

(1) Med mindre styret har truffet vedtak i medhold av § 10-4, utpekes rektor ved valg. Både institusjonens ansatte og eksterne kandidater er valgbare som rektor. Styret kan fastsette nærmere regler om nominasjon av eksterne kandidater.

(2) Valgperioden er normalt fire år. Ingen kan gjenvelges som rektor hvis vedkommende vil ha fungert i dette verv i et sammenhengende tidsrom på åtte år ved den nye valgperiodens begynnelse.

(3) Den som blir valgt som rektor, trer inn i en åremålsstilling hvis ikke hun eller han allerede er fast ansatt ved institusjonen.

(4) Ved opptelling skal stemmene vektet etter en fordelingsnøkkel fastsatt av styret, innenfor følgende rammer:

- a) ansatte i undervisnings- og forskerstilling 51-71 prosent
- b) teknisk og administrativt ansatte 5-25 prosent
- c) studenter 15-30 prosent

Foretas valget i særskilt valgforsamling, skal denne ha en tilsvarende sammensetning.

(5) Styret selv fastsetter nærmere regler om valget.

§ 10-3 Institusjonens administrerende direktør

(1) Med mindre styret har truffet vedtak i medhold av § 10-4 skal det ved hver institusjon være en administrerende direktør.

(2) Direktøren er øverste leder for den samlede administrative virksomhet ved institusjonene, innenfor de rammer styret fastsetter.

(3) Direktøren er sekretær for styret og skal, etter samråd med rektor, forberede og gi tilrådning i de saker som legges fram for dette. Direktøren er også, personlig eller ved en av sine underordnede, sekretær for de øvrige styringsorganer ved institusjonen.

(4) Direktøren er ansvarlig for iverksetting av de vedtak som treffes i institusjonens styringsorganer, og for disponering av ressurser og eiendom i samsvar med de vedtak som er gjort av styret.

(5) Direktøren er ansvarlig for at den samlede økonomi- og formuesforvaltning skjer i samsvar med departementets generelle bestemmelser om økonomiforvaltningen og forutsetninger for tildeling av bevilgninger. Direktøren utarbeider og legger fram for styret budsjettforlag og årsregnskap, og holder rektor løpende orientert om regnskapets stilling i forhold til budsjettet og om andre forhold av betydning for institusjonenes virksomhet.

(6) Er styret, rektor eller administrerende direktør i tvil om et styrevedtak vil ligge innenfor bestemmelser eller forutsetninger for bevilgningene m.m., skal departementet avgjøre tvilsspørsmålet.

(7) Direktøren har generell anvisningsmyndighet og er legitimert til å utferdige bindende dokument om institusjonenes eiendommer, jf. § 12-3, så langt ikke annet følger av lov eller fremgår av vedkommende hjemmelsdokument.

§ 10-4 Ansettelse av rektor

(1) Styret kan vedta at rektor skal ansettes på åremål. Slikt vedtak må treffes med tilslutning av minst to tredeler av styrets medlemmer. Styret selv foretar utlysning og ansettelse av rektor. Ansettelsesprosessen må sikre at rektor har faglig og ledelsesmessig legitimitet, og at studentene og de ansatte blir hørt. Styret bestemmer om det skal foretas innstilling og hvem som skal innstille.

(2) Ansatt rektor er daglig leder for institusjonens faglige og administrative virksomhet i samsvar med de rammer og pålegg som styret fastsetter.

(3) Ansatt rektor er sekretær for styret og skal, i samråd med styrets leder, forberede og gi tilrådning i de faglige og administrative saker som legges frem for dette. Ansatt rektor har rett til å delta i møter i alle institusjonenes styre, råd og utvalg.

(4) Ansatt rektor er ansvarlig for iverksetting av de faglige og administrative vedtak som treffes i styret, og for disponering av ressurser og eiendom i samsvar med de vedtak som er truffet av styret.

(5) Ansatt rektor skal på styrets vegne påse at den samlede økonomi- og formuesforvaltning skjer i samsvar med departementets generelle bestemmelser om økonomiforvaltningen og forutsetninger for tilde- ling av bevilgninger.

(6) Ansatt rektor utarbeider og legger frem for styret budsjettforslag og årsregnskap og holder styret løpende orientert om regnskapets stilling i forhold til budsjettet og om andre forhold av betydning for insti- tusjonens virksomhet.

§ 10-5 Rektors fratreden

(1) Hvis rektor fratrer før funksjonstiden er ute, skal ny rektor ansettes eller velges.

(2) Hvis institusjonen har en prorektor, kan styret selv fastsette at denne overtar hvis rektor har forfall eller fratrer vervet i løpet av det siste året av funk- sjonstiden.

Kapittel 11: Ansettelsesforhold

§ 11-1 Særskilte ansettelsesbestemmelser for statlige universiteter og høyskoler

(1) Styret ansetter avdelingsledere og administra- tiv leder dersom styret vedtar å opprette slike stillin- ger.

(2) Styret kan fastsette at avdelingsleder skal an- sette leder for grunnenhet, hvis denne skal ansettes.

(3) Ansettelse av prorektor og leder for avdeling og grunnenhet skal skje på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg. Styret selv fastsetter innstil- lingsutvalgets sammensetning og nærmere regler om innstilling m.m. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget, hvis ikke styret enstemmig be- stemmer noe annet.

(4) Når særlig grunner taler for det, kan styret selv foreta ansettelse i stillinger som nevnt i tredje ledd uten forutgående kunngjøring.

(5) Ansettelse i teknisk eller administrativ stilling skjer i ansettelsesråd oppnevnt etter reglene i tjenes- temannsloven. Styret bestemmer om det skal være ett eller flere ansettelsesråd ved institusjonen.

(6) Hvis styret ansetter i administrativ lederstil- ling, skal dette skje på grunnlag av innstilling fra ad- ministrerende direktør eller rektor hvis rektor er an- satt som daglig leder.

§ 11-2 Saksbehandlingsregler ved ansettelse

Når styret ansetter, gjelder ikke tjenestemannslo- ven § 4 nr. 5 tredje punktum og § 5 nr. 3. Når et annet organ ansetter, bringes saker etter disse bestemmel- sene inn for styret til avgjørelse. Krav etter tjeneste-

mannsloven § 5 nr. 3 må fremsettes i det møte hvor ansettelsessaken behandles.

§ 11-3 Avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff

(1) Ansettelsesorganet selv avgjør sak etter tje- nestemannsloven § 17 nr. 3 om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff.

(2) For saksbehandlingen i styret gjelder ikke tje- nestemannsloven § 18 nr. 2. Når vedtaket skal fattes av et annet organ enn styret, kan saker etter tjenes- temannsloven § 18 nr. 2 bringes inn til styret selv for avgjørelse. Krav om dette må fremsettes i det møte hvor vedtaket skulle treffes.

(3) Klage over vedtak om avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff avgjøres av departe- mentet når vedtaket er fattet av styret, og ellers av styret selv.

Kapittel 12: Forskjellige bestemmelser

§ 12-1 Forhold utad

(1) Styret representerer institusjonen overfor of- fentlige myndigheter.

(2) Rektor er institusjonens rettslige representant, lovlig stedfortreder og institusjonens talsperson over- for offentlige myndigheter og allmennheten. I den enkelte sak kan rektor oppnevne stedfortreder i sitt sted.

§ 12-2 Partsforholdet

(1) Staten ved departementet er part i søksmål som vedrører institusjonens forhold, hvis ikke annet følger av annet ledd.

(2) Staten ved institusjonen er part når gjenstan- den for tvisten skriver seg fra institusjonens enkelt- vedtak etter forvaltningsloven, og det ikke er adgang til å påklage vedtaket til departementet eller annet or- gan utenfor institusjonen.

(3) Departementet kan bestemme at staten ved in- stitusjonen skal være part også i andre saksforhold som vedrører institusjonen.

§ 12-3 Eiendomsforvaltning

(1) Styret ved en institusjon som har forvalt- ningsansvar for egne eiendommer, kan selv avhende fast eiendom med departementets samtykke eller et- ter generelle regler gitt av departementet.

(2) Departementet kan gi regler om leie og bort- leie av fast eiendom.

§ 12-4 Samarbeid og deltakelse i andre tiltak

(1) En institusjon kan, innenfor generelle ret- ningslinjer fastsatt av departementet, opprette eller delta i selveiende tiltak eller i selskap når slik delta- kelse er av interesse for institusjonens faglige virk-

somhet og til nytte for samfunnet. Institusjonen må ikke begrense sin selvstendighet i faglige spørsmål og kan ikke skille ut sine ordinære undervisnings- og forskningsoppgaver.

(2) Departementet skal gis årlig melding om institusjonens deltakelse i slikt samarbeid og om den betydning dette har for institusjonens øvrige virksomhet. Departementet kan pålegge institusjonen å tre ut av slikt samarbeid hvis dette anses nødvendig av hensyn til institusjonens primæroppgaver.

Del IV Diverse bestemmelser

Kapittel 13: Sluttbestemmelser

§ 13-1 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 13-2 Overgangsbestemmelser

Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

§ 13-3 Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

I lov 28. juni 1996 nr. 54 om studentsamskipnader gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Denne lov gjelder for institusjoner som omfattes av lov [dato] nr. om universiteter og høyskoler.

§ 2 tredje ledd skal lyde:

For private institusjoner som er omfattet av lov [dato] nr. om universiteter og høyskoler, kan departementet gjøre unntak for kravet om tilknytning til en studentsamskipnad, når institusjonen har andre tilfredsstillende velferdsordninger.

I lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Godkjenning foretas av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), jf. lov [dato] nr. om universiteter og høyskoler kapittel 2.

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Godkjenningsvedtak foretatt av NOKUT overfor tilbydere av fagskoleutdanning kan i forskrift unntas fra bestemmelsene om klage i forvaltningsloven kapittel VI.

§ 13-4 opphevelse av eldre lover

Fra lovens ikrafttredelse oppheves følgende lover:

Lov 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler

Lov 11. juli 1986 nr. 53 om private høyskoler

B.

Stortinget ber Regjeringen, etter at lovforslag på grunnlag av Arbeidslivslovutvalgets utredning (NOU 2004:5) er stortingsbehandlet, legge fram sak med vurdering av behovet for egne bestemmelser i lov om universiteter og høyskoler om bruk av åremål og midlertidige ansettelse.

C.

Stortinget ber Regjeringen fremme sak på egnet måte om omfanget av etter- og videreutdanningstilbud som gis ved universiteter og høyskoler, om kostnader knyttet til tilbudene, hvordan disse finansieres, samt hva som er kostnadsfrie tilbud sett i forhold til tilbud der det tas egenbetaling.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 10. februar 2005

Rolf Reikvam

leder

Vidar Bjørnstad

ordfører